

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, HLICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 60.—, POLUGOD. K 30.—, ČETVRTGO
 K 15.— POJEDINI BR. 2 K.— IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Političko priznanje židovske narodnosti.

U obrazloženju k osnovi česke vlade za zakon, kojim se uvada ustavna isprava, kaže se:

Šesto polavlje:

Ustanove 6. poglavlja ustavne isprave jesu provedba unutar države onih obveza, koje su internacijonalno naložene našoj republici.

Od nabrojanja narodnih minoriteta u ustavnoj ispravi odustalo se. Upozorava se samo na to, da se Židovi česko-slovačke republike ne mogu siliti, da se kod brojanja pučanstva, izbora i drugih političkih i zvaničnih akata kao ni u pogledu kulturnih i socijalnih institucija navedenih u internacijonalnom minoritetском ugovoru (uzgoj, vršenje religije, socijalna skrb) izjavljuju za drugu etnički naciionalnu manjinu nego li za židovsku, bez obzira na to, koji im je jezik saobraćajni.

Spoznaja, da Židovi imaju pravo, da se sami odrede, nije ni u Židova stara. Do potpune svijesti, djelujući u moralnom pogledu kao oslobođenje od nevidljivih, ali to jačih spona, koje su uzokovale etničku bezindividualnost židovstva, došla je do spoznaje tek mladom židovstvu općenito po političkom cionizmu. Usred rata ove su moralne energije oko samoodređenja uzavrele u slobodnjačkim duhovima svih naroda i grupa čovječanstva do katastrofalne eksplozije po stari silnički poredak Evrope i postale su možda najjačom velevlasti, koja je — za sad bar kao princip — sebi izvojštila internacijonalnu i interteritorijalnu pobjedu. Cionizam je učinio, te se pri tome više prosto nije smjelo zaboraviti na židovski narod, koji je tako zadobio regbi međunarodno priznanje svojih unutrašnjih zahtjeva. Dojako mi smo osjećali, da smo tolerirani. Tolerancija nije jednakopravnost, nego negacija jednakopravnosti. Ona je mogla da zadovolji generaciju, tek izašlu iz zidina geta, opojenu već time, što bar vidljivo nije zatvorena. Ali jednakopravnost sastoji se u priznanju individualnosti, bez nejene napuštanja sopstvenih etnički-čudorednih vrednota, kako se od Židova tražilo i u zaostalim grupama još uvijek traži, gdje se ne moguše još uzvinuti do stajališta jednake vrijednosti plemenski različitih sku-

pova pa jednu brojčano slabu etničku manjinu misle dostatno slobodounno tretirati time, što joj daju prosjačku milostinju jedne tolerancije do opoziva, kako su to — i ako u krupnijoj, bezobzirnijoj, ali zato bar iskrenoj formi — činili svjetovni i crkveni magnati do u sredinu 19. vijeka.

U ovom smo listu već istakli, u povodu tretiranja ugovora o zaštiti nacijskih minoriteta da vrijednost tih internacijonalnih traktata ne može biti velika, dogod države budu osjećale, da je to obveza, koja im je nametnuta. Iskustvo je to potvrdilo. Pojedine se države otimlju toj obvezi i traže knifove, kako bi je obišle i izigralle.

Ova obveza može da bude trajna tek onim časom, kad širokogrudnost, moralnokulturna spoznaja naroda bude na tolikom stupnju, te ta obveza bude proizašla iz čovječanskog nenametnutog imperativa. Kad se bude spoznalo, da je čovjeka i slobodnjačkog naroda nedostojno, ako se u sebi ne može otresti nagona za gospodovanjem, za namitanjem gospodovne volje. Doklegod bude spoznavanje razlikosti između plemena i naroda značilo stvaranje opreka do mržnje; doklegod se ne spozna, da je u toj razlikosti jedan blagoslov za etski i estetski napredak civilizacije.

I mi smo ovdje u našem kraljevstvu tražili ono, što je česki narod Židovima bez spoljašnje prisile, bez ikakva protesta protiv nametnutih obveza evo priznao. Ni mi nijesmo tražili od spoljašnje vlasti, da pod silu prinuka sve Židove u nacijsko ujedinjenje. Previše shvaćamo našu nacijsku stvar moralnom, a da bismo željeli dekretiranu spoljašnju prisilu u pravcu, da se okupe u naše redove oni, koji toga ne će; tražimo moralnu zajednicu, a to će reći takovu, koja je sazdana na osjećanju slobode samoodredbe svakoga pojedinca. Od spoljašnjih faktora mi smo tražili i tražimo samo mogućnosti. Očekivali smo iskreno čovječko, slobodnjačko priznanje autodeterminacije, samoodredbe. Što je Česka, što je Litva, a u izvjesnoj mjeri i Njemačka od svoje pobude dala svojim Židovima, o tome u nas još ništa i ne sviće. Mi znamo, da su najbolji duhovi naroda, u kome živimo po svojoj unutrašnjosti, čovječki čudorednoj nuždi uz prirodne naše zahtjeve. Ali naši političari, oni, te uzeše kormilo državnog udesa u svoje ruke, bilo zvani ili nezvani, nijesu do-

spjeli do spoznanja, koja vode česke državnike. Čovjeka se doima bolno, kad ušćita u nas publićističke izjave, koje odaju ne samo potpuno nepoimanje tih tako prirodnih zahtjeva, nego na njih reaguju groznom, kao da hoće da kažu: »otkile vam ta preuzetnost te se usudjujete zahtjevati, u mjesto da ste sretni, da vas se tolerira, da se o vama što manje govori, pa i vi treba da o sebi što manje govorite. Ne izlazite sa zahtjevima, jer bi ste mogli izazvati nešto, što bi vam bilo neugodno. Slušajte starije među vama, vi nesmotreni mladi Židovi, koji ne znate što činite; Nije li to navještaj tolerancije na otkaz; nije li dokaz rudimentalnosti moralnog razvitka slobodnjačkog shvaćanja; nije li atavizam predratnog i ratnog nacijskog imperijalizma, nije li mrak, koji još nije dočekao svitanja?

I opet ne mislimo kriviti druge, ali bar ne samo druge. Što je naše židovstvo učinilo, e da sebi izmudi respekt? S pravom se poziva u nas na naše starije pametne izraelite, koji su uvjereni, da plašeći se svoje sjenke ne izazivaju. Doista su u nas samo mladi oni, u kojih je bezuvjetnost samoosvješćenja; dakako ne mladi tek po godinama, već po unutrašnjoj orijentaciji; mladi po tomu, što im je uspelo u sebi prevladati helotizam geta. Ova se mladost sve to više širi; ona dovodi do čudorednog izbavljanja našeg židovstva; ona će morati dovesti do našega priznanja u duhu Masarykove Česko-slovačke.

Masaryk i Židovi.*)

Od Emanuela Rádlja.

Masaryk je češće našao prilike, da praktično i teoretski zauzme stajalište prema židovskom pitanju. Njegova pobožna i priprosta mati uzgajala je u njemu odvratnost prema židovima i vjeru u ritualno umorstvo. Prvi put imao je prilike kao gimnazista, da ozbiljno svatj židovsko pitanje. Za jednoga izleta zatekoše drugovi jednoga židovskoga saućenika, gdje skro-

*) Niko nije tako zvan da raspravi temu »Masaryk i Židovi«, kao što u realizmu i u suzbijanju antisemitizma najvjerniji učenik Masarykov univerzitetski profesor Emanuel Rádl, koji je ovaj članak pisao za broj od 5. marta cionističkog tjednika »Selbstwehr« u Pragu.

vito moli. Masaryk se osjećao duboko uvrijeđen, što drugovi nijesu respektovani druga, koji se moli. Kao student bio je privatni učitelj u jednoj bečkoj židovskoj porodici, a i drukčije su ga neki uplivni Židovi rado vidali. 1882. došao je Masaryk kao profesor u Prag; domala pobudilo je veliku pažnju, kad je jedan od njegovih učenika, sin židovskog fabrikanta iz Brna počinio samoubijstvo te je ostavilo svoj veliki imetak Masaryku.

Onda je došao veliki proces radi ritualnog umorstva u Polni. Masaryk se malo interesovao za nj; ali jednome znanecu potvrdio je, da ritualno umorstvo smatra klerikalnim praznovjerjem. List se štampao u »Neue Freie Presse« i dao je povoda antisemitama, da napadnu Masaryka. Sad je tek ustao svom snagom protiv njih; pokušao je dokazati, da se antisemitizam k nama unio iz Beča (gdje je tada gospodovao Lueger), naveo je znanstvene i etiske razloge protiv njega, a kad su Hilsnera, tužnoga junaka procesa, osudili radi ritualnog umorstva, izvojštio je Masaryk znamenitom brošurama o potrebi revizije procesa njegovu reviziju, kod koje se napustila optužba radi ritualnog umorstva, a Hilsnera osudiše radi prostog umorstva. Borba, što ju je Masaryk tada imao da vodi, bila je strašna. I veoma inteligentni Česi bili su uvjereni o vjerojatnosti ili nemogućnosti ritualnog umorstva, a većina nije mogla shvatiti, zašto se zapravo toliko zanima za Židove. Njegove riječi, da ne brani Židove (jer oni će već znati, kako će se izvući iz situacije), nego hrišćane od nehrišćanskog praznovjerja i mržnje protiv bližnjega, našle su malo odziva. Valja se sjetiti, da je u ono doba odnosaj Čeha prema Židovima bio drugačiji no danas: tada su Česi bili siromašan po Austriji potlačen narod, koji je u bogatome Židovu vidio socijalnog i političkog neprijatelja.

Proces radi ritualnog umorstva bio je godine 1899. Partija realista, koju je vodio Masaryk, stala se tada ponešto oporavljati od velike borbe oko oba rukopisa (kraljodvorski rukopisi) onamo od 1886., te je dobivala pristaše u inteligenciji. Proces o ritualnom umorstvu uništio je plod mukotrpna rada; pristalice su otpale, a partija je morala dugo i naporno raditi, dok se oporavila. Prigovor židovstva ostao je ipak uvijek na partiji, ma da uplivne njezine pristalice nijesu ni malo bile filosemite. Proces je bio, kako spomenusmo, 1899., danas možemo da napomenemo da bi se 1900. pedesetgodišnji rodendan Masarykov bio proslavio, kad ne bi bio svojim smionim istupom tu slavu pokvario. Umjesto slave razbili su mu studenti prozore, te su pokušali, da osujete njegova predavanja silom — jer da je dokazao, da u njemu nema česke krvi.

Njegov odnosaj prema socijalnoj demokraciji, čijeg programa doduše nije nikad prihvatio, ali koju je uvijek ozbiljno podupirao, dao je novog povoda objedi, da podupire Židove. Tada je prvi puta, što ja znam, govorio o cionizmu: »Jedan dio toga rada za probudivanje vidim u cionizmu. Ne mislim pri tome iseljivanje Židova u Palestinu — Židovi neka mirno ostanu gdje jesu — ali moraju shvatiti, da njihovo moralno stanje treba da se popravi. Nije dosta da se ispričaju pokazujući na hrišćane — to je samo izgovor. Sadašnjim Židovima nedostaje samospoznaje njihovih

profoka, oni su opterećeni osebnim objektivizmom, koji je i narodna baština Marxa. Od straha pred majoritetom ne usuđuju se Židovi zagledati u svoju savjest: Istina je, da su hrišćani sukriveci u tome, ali oni su ipak samo sukriveci. Židovi, to je njihova današnja pogreška, suviše su zadovoljni sami sobom.« (Otázka socialni 1898. Str. 534.)

U vezi s cionizmom kuša Masaryk protumačiti i činjenicu, da Židovi tako često bivaju socijalne demokrate; revolucionarni karakter socijalizma pristaje društveno i politički potlačenim ljudima.

Drugi put našao je Masaryk prilike, da se izjasni o antisemitizmu za Wahrmundove afere u bečkom parlamentu. Na antisemitska razlaganja klerikalnog predgovornika odgovorio je na drugo: »Neću da držim predavanje o Židovima, antisemitizmu itd., uvjeren sam, da onaj, kome je Isus osnivaoc religije, ne može biti antisemita. Nije mi to jasno za to, jer je Isus sam bio Židov, jer su apostoli bili Židovi i jer staro hrišćanstvo, naročito katolicizam sadržaje mnogo židovskog; ne; ali ako priznajem Isrusa, ne mogu postati antisemitom — jedno ili drugo, hrišćanin ili antisemita.« O studentima kaže: »Što je surovo, grubo i nemoralno, ne smije egzistirati. Molim, nije li antisemitizam nemoralan, nije li grub i surov?«

Masarykova realistička filozofija nije dozvoljavala, da na razlici rasa između Židova i Arijeaca osniva moralnu nadmoć potonjih. Rasa je nešto materijalno, nešto, što jest samo po sebi; a čovjek se kao moralno biće mora osjećati slobodan, dakle i slobodan od rasnih karaktera. Nauka o općem bratstvu ne bi bila provediva, ako bi rasa tvorila nepremostivu zapreku, pa vidimo i to, da čovječanstvo, što više napreduje, to više zatamljuje materijalne razlike između ljudi, e da tim jače uzmagne istači duhovne. Time se ne misli zagovarati negacija rasnih karaktera, već njihovo uzdizanje u područje duševnosti.

Masaryk se nije borio za Židove; on se uopće nije borio za konkretnu koju socijalnu tvorevinu kao takovu; ali tim, što je branio dosljedno istinu i pravednost, branio je i Židove. Jer pravednost i ljubav prema bližnjemu obuhvaća u jednakoj mjeri radnika i potlačenog političara, arijea i semitu, česki i židovski narod.

Sjednica Velikog Akcijonog Odbora cionističke organizacije.

(18. februara.)

Na početku sjednice čitaju se pozdravi ukrajinske misije u Engleskoj, cionističke federacije za Orijent, Švajcarsku, Rumuniju i drugih cionističkih grupa Engleske, a napokon brzojav Jakoba Schiffa, u kome zahvaljuje za priznanje, što mu ga iskaza cionistička organizacija prigodom njegova posredovanja kod kupnje tehnike u Palestini.

Dr. Šmarja Levin referira o kulturnom radu.

Proširenje hebrejskog jezika je jedino mjerilo, da se ustanovi, kako jako živi u židovskom narodu težnja za istokom. Mora se intenzivnije raditi na hebraiziranju čitavog našeg pokreta. Na tom polju valja sasvim praktički raditi. Tako se može opaziti u Americi, da je ondje tim lakše steći sumišljenike za naš pokret, ako za našu

stvar radi jedna grupa, koja u sebi nosi živu ljubav za hebrejski jezik. Tim je teže naći razumijevanja za našu nacionalnu stvar, što manje imade u narodu živa odnošaja, prema našem nacionalnom jeziku. Mi smo se na našu štetu malo brinuli za veliku bujicu useljivanja u Ameriku. Istom sada počinje cionizam jačati nacionalnu svijest u Americi. Mladež uči marljivo hebrejski i sigurno će joj uspjeti, da zaustavi veliki asimilacioni pokret.

Stojimo pred velikim pitanjima. Palestina mora biti čisto hebrejska. Kad su Židovi, koji su se selili u Ameriku, mogli naučiti engleski, to smijemo i moramo tražiti od Židova, koji sele u Palestinu, da nauče hebrejski. Škole u Palestini podigle su se gotovo iz ničega, pa nije nikakovo čudo, da još nisu na najvećoj visini.

Još uvijek su naše škole smještene u najmljenim kućama, koje često ne odgovaraju ni najpotrebnijim zdravstvenim zahtjevima. Moramo svoje hebrejske škole u Palestini tako izgraditi, da su uzorom svojim u stanju, da se natječu sa svim ostalim školama. Neka se stvori hebrejski institut u Palestini, koji će raditi na širenju hebrejskog jezika.

Kulturni rad u dijaspori

moraju provesti zemaljske organizacije. Centralni rad sastoji u dvojakoju dužnosti: da se pobrine za učitelje i knjige. Treba stvoriti 20 do 25 učiteljskih seminara u dijaspori. Seminari moraju izmjenjivati svoje učiteljske sile, da se na takav način izgradi duhovna zajednica. Danas je vrlo teško naći židovskih knjiga. Dok se djeca iz istočne Evrope šalju na prehranu u Nizozemsku, dotle se nitko ne brine za duhovnu nuždu. Navođa kao primjer Čehe, kojima je za nekoliko decenija uspjelo, da stvore savršeno školstvo, znanstvenu književnost i vlastitu terminologiju, tako da se danas mogu takmiti s kulturom drugih evropskih naroda. Za nas je danas to pitanje problem organizacije i novca. Naša je borba borba protiv geografije. Valja centralizirati sav onaj rad, koji je danas raskomadan u pojedinim zemljama. Duhovni život Židova u pojedinim zemljama mora ojačati hebrejskim pokretom.

Dr. Hugo Bergman nadopunio je izvode dra. Levina. Palestinske škole, za koje cionistička organizacija ove godine izdaje 85.000 Lst, broji oko 12.500 učenika. Osim toga broji Ica, čije je školstvo izjednačeno cionističkim, 1200 učenika. Napokon pohoda 2500 djece židovske škole, koje nijesu hebrejske. Značajno je, da su škole Alliance u Jafi morale biti zatvorene, jer se nije prijavio dovoljan broj učenika. Valja stvoriti zemljoradničke škole. Za gradnju od 40 škola mora se votirati svota od 100.000 Lst. Valja izdati naučne knjige. Napominje, da će se stvoriti u Beču naklada za izdavanje hebrejskih naučnih knjiga. Organizacija podupire učiteljske seminare u dijaspori, jer nam treba mnogo učiteljskih sila. Zemaljske cionističke organizacije stvoriše s vlastitim sredstvima seminare. Kod biranja zvanja mora cionistička organizacija ići na ruku omladini.

Diskusija.

Dr. Bernstein-Kogan govori o kulturnom radu u Besarabiji. U toj zemlji postoje četiri hebrejske gimnazije, u kojima se uči filozofija, ekonomija, geografija Palestine, hebrajska i židovska književnost. Adolf Böhm izvješćuje o radu za hebrej-

ski jezik u Beču. Pedagogij, na kome se gotovo bez iznimke svi predmeti naučavaju hebrejski, moći će ove godine 20 učitelja staviti na raspolaganje odgojnom odjelu. Na pedagogijumu postoji odjeljenje za odgojiteljice dječjih zabavišta. Odnosaj prema ortodoksiji je vrlo dobar, jer se predmeti stvarno podučavaju. Mora se sazvati kulturna konferencija, na kojoj će mjerodavne ličnosti razjasniti sve probleme.

Spriječak tvrdi da postoji u Palestini među djecom neki vjerski pokret. Ali taj pokret ne sadržava u sebi nikakove politike, nego mladež traži jednostavno, da se stvori harmonija između dobrih starih zakona i iskušanih ideja današnjeg vremena.

Podliševski javlja, da se i u Poljskoj mnogo radi na odgojnom polju. Postoje doduše borbe hasidista, jidišista, bundista i drugih grupa, ali se kod rada sastaju stariji i mlađi. Tako je u Varšavi stvoreno odjeljenje za odgojnu kulturu, koje obuhvaća osam grana: odgojilišta za djecu, visoke, srednje, profesionalne škole, Palestina, širenje knjiga, zdravstvo i prosvjeta.

Struck referiše o zaključcima mizrahista u Amsterdamu. Mizrahisti rade vrlo intenzivno na širenju židovske kulturne ideje među ortodoksima i omladinama. Njima se ne može više spočitnuti, da su klerikalci, jer ne zahtijevaju ni od koga, da ispunjava sve vjerske dužnosti, nego se bore za jednu čistu židovsku kulturu, a protiv cionističke frazeologije. Svaki cionista mora poznavati bibliju i barem elemente talmuda. Mizrahisti intenzivno rade na širenju hebrejskog jezika. U Palestini mora biti školstvo tako uređeno, da se prizna svako vjersko naziranje.

S tim se izvodima slažu i drugi govornici, koji su nadopunili taj izvještaj; tako dr. Auerbach, dr. Goldstein, ing. Strieker.

Zaključci.

Slijedi glasanje o rezolucijama. Bile su primljene slijedeće:

1. Akcijoni odbor prihvaća predloženi program za početni rad na stvaranju univerziteta u Palestini, po kome se na univerzi najprije stvaraju prirodnoznanstveni instituti (za fiziku, kemiju, mikrobiologiju, agrikulturu), hebrejski institut i opći kurs za filozofske predmete. U isto vrijeme uvađaju se pedagogija i judaistički predmeti, koji će izobraziti učiteljske sile za hebrejske seminare i hebrejske škole. Ovaj početak neka se u najskorije vrijeme izgradi do potpunog univerziteta. Izvršni odbor neka polazi sa stajališta, da se mora stvoriti visok znanstveni nivo i računati s potrebama zemlje.

2. Akcijoni odbor prihvaća zaključak egzekutive, da se po mogućnosti već slijedeće godine otvori tehnika u Hajfi, da se računa s potrebama zemlje i omogući palestinskoj mladeži, da dodje do tehničke izobrazbe.

3. Akcijoni odbor pozdravlja sa zahvalom, da je egzekutiva poradila oko toga, da izgradi narodnu biblioteku. Akcijoni odbor traži, da sve federacije energično potrađe na sabiranju knjiga i dokumenata za narodnu biblioteku.

4. Mora se provesti potpuno hebraiziranje Erec Izraela i nacionalnog židovstva u galutu. S toga pozdravlja Akcijoni odbor sve, što je cionističko vodstvo podu-

zelo u mnogim zemljama, da stvori hebrejsko školstvo. Akcijoni odbor smatra kao dužnost cionističke organizacije, da podupire taj pokret i da napose vodi brigu za odgoj učiteljskog staleža i štampanje potrebnih knjiga.

5. Univerzitet mora biti tako organiziran, da sloboda savjesti različitih vjerskih kulturnih struja ostane privatna stvar.

6. Akcijoni odbor ističe potrebu stvaranja popularnih kurzeva za hebrejski i opće nauke, te preporučuje njihovo nacionalno organiziranje u Palestini i galutu.

7. Odgojni odjel imade punomoć, da u najskorije vrijeme sazove konferenciju mjerodavnih pedagoga iz Palestine i galuta, koji će pretresti sva odgojna pitanja.

(Nastavit će se.)

Budućnost Palestine.

Od Lieutemanta-colonela J. H. Pattersona.

Ovaj članak, koji je oštampan u „Evening Standardu“ od 14. januara, zanimiv je osobito, jer izlaže nazore nežidova, odlučnog vojnika, koji je organizovao i komandovao Zion Mole Corps na Galipolu, a kasnije je organizovao židovsku pukovnicu i komandovao jedan njegov bataljun (the 38th Royal Fusiliers) u Palestini.

Ja sam proputovao od Dana do Beršebe od Gaze do Gileada. Vidio sam Svetu Zemlju u doba sjetve i u doba žetve. Očutio sam poraznu vrućinu njezinih nizina i čiču studen njezinih brdskih vršaka. Njezini pečinski humovi doveli su me do očajja, ali ipak sam u svojoj sreći sebi govorio: Dobra je to zemlja, zemlja obećanja, zemlja, koja može iznova da proteče mlječkom i medom.

Kako da se to učini? Prije svega mora se zemlja učiniti zdatavom. Nekoji od najplodnijih dijelova ne mogu se praktično nastavati radi množine moskita. Palestina treba provedbe za isušivanje, pa kad budu močvare isušene i kad se bude sa stajaličama-vodama valjano postupalo, uklonit će se velika mora Svete Zemlje — malarija.

Uporedo s provedbom isušivanja mora da u zemlju teče postojana rijeka odabranih židovskih useljenika — ljudi zadojemih istinski cionističkim duhom, čvrstom odlukom, da se ogledaju s neodoljivosti i krutosti, na koju će najči njihova revnost, da učine zemlju svojih otaca cvatućom. Kakova je bila u davniini, kad je svaki čovjek sjedio ispod svoje loze i smokve te je imao svega izobilja.

Na tisuće takovih ljudi ima sad već u Palestini. Brojne židovske kolonije, razasute po cijeloj zemlji, živo su svjedočanstvo za cionistički duh i dokaz, što su Židovi bili u stanju učiniti ča i pod razorom rukom turskoga gospodstva.

Abrahamov plan.

Židovske kolonije u Palestini, koje su sve osnovane u posljednjih četrdeset godina, jedine su svjetle tačke u zemlji, koju je turska rdjava uprava učinila pustinjom.

Mogućnosti su Palestine vanredne, ali prvi korak prema uspjehu jest, da se židovski narod iznova ukorijeni na svojoj grudi kao svoj gospodar, da se dade — prema staroj rečenici »zemlja bez naroda, narodu bez zemlje«. To može da se učini tim više, što je u tom slučaju narod i zemlja jedno. Pobožni Židovi poštivaju palestin-

sko tlo u jednoj mjeri, koju jedan inovjerec ne može lako da poima.

Nada židovskoga naroda jest u tlu Palestine; na neplodnim humovima moraju se iznova udesiti terase i zasaditi lozom-smokvom i maslinom; nizine se moraju isušiti, preorati, natapati i pripremiti za dobre i obilne žetve.

Sumnjam ima li na cijelom svijetu zemlje tako bogate kaošto je Palestina. Promatrao sam ratara beduina, gdje na dobru sreću sije preko polja, u koje je samo zagrebao drvenim plugom — kao u danima praoca Abrahama. Za nekoliko dana padalo je nešto kiše, a za nedjelju dana, gle! isključalo zeleno polje raži!

Uz podesna sredstva obradivanja, sjemenje, gnojivna sredstva i natapanje, koje li goleme budućnosti leže u toj bogatoj zemlji! Žito, vino ulje doista su najmanje od njih. Gdje mogu zoriti narandže, tako tečne kao u gajevima Jafe? Ili grozd, koji se kida s grozdova gileadskih? Kad se Jordanova nizina bude učinila podesnom za nastavanje po Evropljanima, čeka koloniste bogata maplata. Tlo je divno plodonosno i svaka vrsta tropskih plodova može ovdje savršeno dozrijevati.

Sam Jordan može se obuzdati i iskoristiti tisućama puteva, da oplodjuje Palestinu. U zemlji bez ugljena i ogrjevnih sredstava bilo koje vrste ne daju se proejieniti blagodati, koje ova divotna rijeka može davati zemlji. Budu li se njezini padovi upotrebljavali, da proizvajaju elektricitet, onda će se sila, svjetlo i toplina moći jeftino porazdijeliti po svoj zemlji od jednoga kraja do drugoga. Ali to nije sve; ona se može upotrijebiti, da goni pumpe, koje će natapati doline Jordanovom vodom, koja sada u ludo teče.

Željeznice i hoteli.

Palestini je rat donio mnogo koristi. Postoji sad željeznički saobraćaj iz Kaira u Jeruzalim i dalje u Damask, Meku, Bagdad i Carigrad. Vojničke ceste gradile su se kroz brda, dovela se voda u Jeruzalim, a u neke dijelove Palestine ča iz udaljenog Nila.

Ove su pogodnosti zemlji od velike koristi za početak. Ali to je samo početak. Veoma je potrebno više željeznica, cesta i vodenih naprava. Moraju se graditi veliki rezervoari i podizati stanovi i skladišta robe u gradovima i selima. Prešno su potrebni hoteli i bogatstvo čeka onoga, koji bude sagradio i vodio jedan dobar hotel u Jeruzalimu.

Hajfu, na sjevero-istočnoj morskoj obali, čeka velika budućnost. Sagradi li se lučki nasip za nekoliko milja poprijeko zaliva Akre, može se osnovati jedna od najboljih i najsigurnijih luka u Levantu. Kao luka domala će privući velik dio trgovine koja sada ide putem Bajruta, Smirne pa i Carigrada. Spoji li se željeznicom sa bagdaskom linijom, obezbijedit će se premoć Hajfe u Levantu.

Ima mjesta za Židove i Arape.

Budućnost Palestine vezana je s prvotom arapske države, koja će ometavati njezine sjeverne i istočne granice. Bit će stoga u interesu samih Židova, da se dobro slažu sa onih 60.000 Arapa, koji sad žive u Palestini. Ima tamo mjesta, i da se priuzdrži za mnogo godina za pridošlice, i za Židove i za Arape.

Ja želim, da se pravedno postupa s Beduinima, a tako i svaki Židov, kojega sam

sreo, a koji je ozbiljno shvatio ovu stvar. Beduinsko će se pitanje riješiti s vremenom ili jeftinim naseljavanjem ili njihovom težnjom za nomadskim životom, koji će naći izvan granica u arapskoj državi.

Politika Engleske mora biti, da bodri razvitak Palestine svim sredstvima svoje snage. Mnogo sredstava treba, da se ta stara zemlja pomladi i trebat će liberalnih zajmova. U sopstvenom je interesu Engleske, da ima zadovoljnu i sklonu Palestinu.

Budemo li se držali Balfourove deklaracije po njezinu slovu i duhu, steći ćemo za uvijek zahvalnost i prijateljstvo židovskoga naroda i ja se nimalo ne bojim za budućnost Palestine.

Zenski rad u Palestini.

(Iz pisma, što ga je iz Jeruzalima dne 21. novembra 1919. pisala predsjednica engleske federacije cionističkih žena (Federation of Women Zionists), gđja. Rebeka D. Sieff potpredsjednici gđji. Paul Goodmann.)

U ovaj čas me ne zaokuplja mnogo pitanje izbornog prava. Ovo pitanje ne može biti od osobite važnosti, dok nije određen mandat i dok nije postavljena vlada, u kojoj Židovi budu imali faktičnu egzekutivnu vlast. Što me zaokuplja, to je potpuna nestašica ženskoga gledišta u djelatnosti jišuba — počevši od cionističke komisije pa do vaadim, a poimence u vaad hahinuh (uzgojni ured). U ovome stadiju progressa uzgoja, kad žene sve to više učestvuju u njegovu razvitku, neobično je, da ovako stanje postoji u Palestini, osobito medju ljudima, koji su tako ozbiljno shvatili pitanje prava žena.

Nije to samo pitanje o jednakim uslovima za žene kao za muškarce. Očekujemo, da će žena, prošavši kroz period intelektualnog nasledjivanja, naći sebe i razviti ženu u sebi do najpunijeg stupnja, te će tako postati djelatna i stvaralačka. U zemljama poput Amerike i Engleske kućanstvo sa svime, što je s njime u vezi, zauzima mnogo mjesta u nastavi srednjih škola, pa prodire i u moderna sveučilišta. Jasno je sad, da dobrobit kuće i djeteta sačinjava sve to više bitni dio upravnih problema države i općine. Nesumnjivo je to posljedica uticaja emancipovanih žena. I za cijelo tako mora biti; mora da bude težnja žene, da dade državni brod pravac, koji vodi do života i zdravlja, a odalečuje se od smrti i rastrojstva. Možda usljed rata nije se u Palestini dospjelo do tog stadija i osnovna je ideja emancipacije žene, da žena nastoji postići muškarčevu intelektualnost, umjesto da razvija stvaralačke sile, koje su u njoj.

Ako ste čitali budžet vaad hahinuha, Vi ste možda zamijetili, da se ni prebita para nije odredila za uzgoj domaćica i da ovaj uzgoj nije sadržan u školskoj nastavi. Vidjeli smo, kolika se važnost pridaje tom uzgoju u naprednim zemljama poput Engleske i Amerike. Koliko je to više potrebno u novoj i nerazvitoj zemlji poput Palestine.

Gđja. Eder, gđja. Weizmann i ja raspravljale smo o tom pitanju i došle smo do zaključka, da je najvažniji rad, kojega se mora latiti Federacija cionističkih žena i cionističke žene na cijelom svijetu, da učine korake oko što skorijeg osnutka škole za kućanstvo u Jeruzalimu. Govorili

smo o tome s dr. Lufijem, pročelnikom vaad hahinuha, i on je usvojio naš nazor i spoznao njegovu vitalnu važnost za zemlju. Ove godine vaad hahinuh nema nikakvih fondova za tu svrhu, jer je sav budžet već upotrijebljen. Ali ako se bude osnovala takova škola, on će nastojati, da kućanstvo učini prisilnom nastavom za djevojke. Na izvjesne dane u nedjelji djevojke će iz raznih škola posjećivati školu za kućna zvanja kao predmet kurzova. Nadamo se, da će se iduće godine ta materija potanko urediti. Prije svega mi se nadamo, da će vaad hahinuh imati bar jednog zvanog ženskog člana i da će se unapred staviti u budžet svote za tu svrhu.

Pitanje viših tečajeva mora se, držim, ostaviti razvitku. Prije svega valja učiniti početak. Ponajprije moramo skupiti fondove; zatim tražiti osobu ili osobe, koje imaju potrebnu spremu i iskustvo te su zadobijene židovskim osjećajem. Ako se može naći takova osoba — po mome mišljenju vjerojatno u Holandiji no drugdje — ona se mora potaknuti, da uči jevrejski kao preduvjet za preuzće mjesto. Teško je odrediti, koliko će to iziskivati novaca.

Kad sam došla u Palestinu gđja. Hoffman je još živjela. Vama su za cijelo poznate čipkarske škole pod njezinim nadzorom. Ja sam primjetila, da su njezine čipkarske škole zatvorene, otkako je umrla. Pitanje njihovog iznovičnog otvorenja odlučiti će se u vezi s pitanjem radiona, o kojima prilažem izvještaj. Znam, da ste primili velike količine čipka i da ste pored nekih poteškoća postigli, učiti se izložiti... Čipkarske škole samo su dio cijelog problema radionica u Jeruzalemu i Palestini, problema, s kojim se sad bavim.

Stvorio se odbor za uspostavu. Uprava sastoji od g. Ashbee-a (građanskog savjetnika britske uprave) g. Kesselmana i mene. Mi smo osobito sretni, što imamo g. Ashbee-a, koji je umjetnik, te se sav svoj život bavio s pitanjem umjetnosti i obrtničkih radionica i koji je upućen u sve poteškoće i probleme tih pitanja.

Sve radionice, o kojima prilažem listinu, sad su pod nadzorom toga odbora, te će ih subvencionirati, koliko treba, cionistička komisija. Usljed toga mi ćemo biti kadri da prosudimo ovdje na mjesu, imadu li se čipkarske škole nastaviti ili ne, pa odluči li se u tom pitanju afirmativno, u kojoj da se formi nastave...

Listina radionica:

Šošani čipkarska škola. — Škola za venenje i ženska odijela; radionica gđja. Yellin i Mendes. — Slučkovna radionica vune; jedna tkalačka radionica. — Atelier Alliance Israélite; jedan tkalački stroj. — Becalel; kovinski obrt, ćilimi itd.

Cionistički uzgojni red.

Izveštaj odsjeka za uzgoj i kulturu Centralnog ureda cionističke organizacije. (Skraceno.)

Ovaj je odsjek ustrojen u maju 1919. Njegov je osnutak bio diktovan u jednu ruku činjenicom, da je cionistička organizacija u ratu preuzela nadzor mal ne svih škola u Palestini i tako postala najupliviiji faktor uzgojnog sustava u njoj, a u drugu ruku spoznajom, da je za ostvarenje cionističkog programa bitni preduvjet ži-

dovski kulturni rad i oživljavanje jevrejskog jezika u Palestini i u galutu.

U Palestini. Naše su palestinske škole u Petah Tikvi. U Siriji imamo škole jevrejske kulture u Palestini. Imamo ondje 36 dječjih vrtova sa 2819 učenika i 108 učitelja, 48 osnovnih škola sa 6839 učenika i 271 učitelja, 12 viših škola (intermediate school) sa 1257 učenika i 97 učitelja, 4 trgovačkih sa 305 učenika i 4 učitelja i 10 večernjih tečajeva sa 572 učenika i 4 učitelja. Ukupni broj učenika jest oko 12000.

Domala će se osnovati agrikulturna škola u Petah Tikvi. U Siriji imamo škole u Damasku i Sidonu.

Budžet za ovu godinu za škole jest 85.000 f. st., od koje svote kolonije zajedno sa Jewish Colonisation Association (Ica) mogu da namaknu samo 30%. Ubitanje školarine dovelo bi do toga, da bi djeca ostavljala naše škole i polazila misijonarske.

Škole Ica prihvatile su naš uzgojni program i mogu se smatrati u svakom pogledu jevrejskim školama. Jevrejski se ne poučava u školama Eveline de Rothschild, Alliance Israélite i u nekim talmud-Torama u Jeruzalimu. Ove škole imaju oko 2500 učenika. Zgrade su većinom nepodesne za škole i s higijenskog i s prostornog gledišta. Za kratko vrijeme trebat će za gradnju školskih zgrada oko 100.000 f. st.

Kolonističke su škole odviše gradske po svom karakteru. No povratak nekih naših najboljih učitelja, koji su bili protjerani za vrijeme rata u vezi s agrikulturnom školom u Petah Tikvi konsolidovat će naš uzgojni sustav i dovesti ga u sklad sa našim palestinskim radom.

Prigovori, koji se iznašaju protiv naših škola s religijskog gledišta, nijesu opravdani. Naš budžet podupire i ortodoksnе škole sa ukupno 2417 učenika i 115 učitelja. Uprava tih škola je posve autonomna. Ako se nijesu razvile povoljno, krivnja je u nestašici učitelja. Mizrahi je odlučio, da osnuje ortodoksnu učiteljsku školu, koja će tome doskočiti. Neispravno je tvrditi, da su neortodoksnе škole neprijateljske religiji. U svima se održaju molitve i poučava Sveto Pismo.

Velika je zapreka razvitku školstva nestašica školskih knjiga jednako kao i u galutu. Na žalost ne možemo biti u vezi s Rusijom, koja je u tome pogledu najbolje stajala. Izvrstan specijalista dr. Grommer (preporučen po dru. Einsteinu), izradio je priručnik za višu matematiku. Zatim se izdala jevrejska knjiga za konverzaciju za useljenike. Nadalje se sprema praktičan priručnik o zemlji: njezinoj geografiji, povijesti, upravi, radnim mogućnostima itd. Vaad hahinuh izdao je priručnik o poetici i stilu (Baraš), a Ahařoni radi na nastavku svoje zoologije. Rosenstein je izdao knjigu o geometriji i algebri, a Ladizensk o geometriji za srednje škole, Czernawsky fiziku, Winik kemiju, Fischman i Ciproni povijest jevrejske literature. Poljske su cioniste štampale niz čitanki i antologija iz jevrejske literature i povijesti i druge knjige (naklada Merhaz u Varšavi) itd.

Židovski radnici sami su svojom inicijativom izvršili dobar kulturni rad. Na preporuku Ahdut Haavode pojedine su kvuzot (radničke udruge) primile studente, koji djeluju kao učitelji i unapredjuju intelektualni život u grupama. Ovaj rad podupiremo sa 121 f. st. mjesečno. Cionistička ko-

misija je u posljednje vrijeme uputila Aharonia, da otvori zoološki muzej u Jeruzalimu.

Narodna biblioteka, koja je dojako bila faktučna svojina lože Bnej Brit, prešla je legalno u našu svojinu, dok zgrada ostaje svojina lože. Treba s toga da dobijemo podesnu zgradu za tu biblioteku, u koju će se smjestiti knjige, što su ih sakupili naši prijatelji u Evropi i Americi. Iskusan bibliotekar namješten je, da uredi jeruzalimsku knjižnicu.

U nedalekoj budućnosti moći ćemo otvoriti tehniku u Hajfi, čiju zgradu su zapremile zasad engleske vojničke oblasti. Za vrijeme rata uništeni su na žalost svi aparati i mašine; morat će se nabaviti novi.

Zgrada za univerzitet, koja je zasad opredijeljena (kuća lady Grey Hill), može poslužiti za smještenje malih instituta, s kojima ćemo početi, a docnije ćemo izgraditi potpun univerzitet. U tu bi se kuću po programu dra. Weizmanna imali smjestiti ovih 6 instituta: za fizičko istraživanje, za kemijsko istraživanje, za mikrobiološko istraživanje, dvije predavaonice, manje prostorije za predavanja, upravu id., dvije čitaonice i biblioteka. Plan prema ovoj podjeli, jest gotov.

Predlaže se, da se osnuje jevrejski institut, koji će voditi modernu razvitak jevrejskog jezika, istraživati njegova vrela, izradjivati modernu terminologiju i frazeologiju i obrazovati ličnosti, naročito učitelje, profesore budućeg univerziteta u jevrejskoj terminologiji. U drugu ruku kam se osnovati opći kurs za znanosti, kao uvod u razne probleme čovječanskog i narodnog života u filozofiji, istoriji literaturi judaizma uz uporabu helenjskih voda. On se zamišlja kao općenito obrazovanje za svakoga studenta, spremno se on bilo za učenjaka, inženjera, pravnika ili filozofa. Bit će udešen po uzoru university extension courses engleskih univerziteta.

Izvan Palestine. Za početak uzgojni će se odsjek baviti organizacijom jevrejskog uzgoja u galutu, u kojem pogledu će poticati i unaprijediti inicijativu lokalnih organizacija i dovadjeti u sklad jevrejske kulturne pokrete u raznim zemljama, te širiti spoznaju, da se jedinstvo židovskog naroda mora očitovati u jedinstvenom uzgojnom radu, osobito mladeži. — Izvojni rad »Tarbuta« u Rusiji doveo je do osnivanja velikog broja škola, dobar početak učinjen je u Poljskoj i Litvi s osnivanjem osnovnih i srednjih škola, a nešto jevrejskih škola osnovalo se u Njemačkoj, Austriji i Rumunjskoj. Da se taj sistem škola nije dovoljno razvio, tome je uzrok nestašica jevrejskih učitelja. Jevrejski pokret propustio je, da na vrijeme osnuje jevrejske učiteljske seminare. Onaj u Jeruzalimu dotječe samo za sadašnje potrebe Palestine. Osobito smo pažnju svratili na učiteljski seminar u Beču, kojim upravlja nadrabim prof. dr. Chajes, a koji ima izvrsne učitelje te po svome centralnom položaju može da privuče veći broj učenika. Nastojmo, da proširimo ovaj seminar tako, da bude kadar obrazovati učitelje jevrejskog jezika i učitelje drugih predmeta u jevrejskom jeziku i za Palestinu i za istočnu Evropu.

Osobitu smo pažnju posvetili knjižarstvu. Upozoravali smo na nove jevrejske edicije, naročito u Palestini. Gru-

pe društva podupirali smo dajući im knjige. Valutne prilike otežavaju cirkulaciju knjiga, pa potraju li, morat ćemo gledati, da se najvažnije knjige štampaju uz niske cijene.

Sav kulturni rad uvjetuje saradnju između svih zemalja galuta; zato je odsjek za uzgoj i kulturu poticao, tek što je osnovan, da se u pojedinim zemljama osnuju slične kulturne uredbe. Većina se organizacija odazvala. Ove će uredbe biti centri, po kojima će palestinsko židovstvo biti u kontaktu s intelektualnim životom izvan Palestine, a naročito sa židovskim mišljenjem u svakoj zemlji. One moraju da budu centri, iz kojih će se upravljati struje intelektualnog napretka prema Palestini iz svakog naroda i svake zemlje, a iz nje će nova jevrejska kultura razasijati svoje zrake u najudaljenije dijelove židovskoga naroda.

Iz židovskog svijeta.

Politički položaj Židova u novim okrajnim državama Rusije. Ženevski docenat i član komiteta židovskih delegacija kod konferencije mira, dr. Daniel Pasmannik, šalje »Židovskoj novinskoj centrali u Zürichu« ovaj pregled:

Židovi bivšega ruskoga carstva stoje od nekog vremena pred gorućim pitanjem: za ili protiv novo nastalih malih država, za jedinstvo Rusije ili protiv njega. Općenito su Židovi uočavali svoju neutralnost, ali u glavnome su se simpatije židovske buržoazije i širokih masa većinom priklanjale jedinstvu Rusije, jer nijesu imale povjerenja u male države. Ali zbilja je strašnija, no što se ikad zamišljala.

Ukrajina je prva priznala nacijsko-političku autonomiju Židova, a u ukrajinskoj vladi bio je, što više, i židovski ministar za židovske stvari. Sve je to bilo na papiru. U istinu bila je sva sila progroma protiv Židova, kakovi se nikad još nijesu dešavali. Preko 40.000 umorenih, dvostruko toliko opljačkanih.

Letska, čija je vlada bila i jest demokratska, u početku je priznala sva židovska prava, ali onomad je letsko narodno vijeće jednodušno (uključivo socijaliste) prihvatilo zakon, po kome se proglašuju stranima svi Židovi, koji se nijesu rodili u Letskoj, ma da ondje prebivaju 20—30 godina. Pri tome se valja sjetiti, da Letska u carevo doba nije pripadala k dozvoljenom naseobenom kraju te da su se Židovi smjeli onamo useljivati samo po naročitoj dozvoli. Uza sve to postojala je u Rigi jedna od najvećma evatueih židovskih općina, koja je vrlo mnogo doprinijela ekonomskome razvitku Letske. Ove su Židove sad proglasili strancima; na poticaj jedne vlade, koja se naziva demokratskom.

Litva nas je obradovala naročitom deklaracijom o židovskim narodno-političkim pravima, koja je nedavno obredala svim židovskim novinama. I Litva ima židov. ministra za židovske stvari. Ali sve su te deklaracije bile namijenjene spoljašnjemu svijetu. Sadašnje vijesti daju posve drugu sliku: Deklaracija o židovskim pravima ostaje samo na papiru. U istinu se vrši jako razdraživanje protiv Židova. Židovski se činovnici lišavaju svojih mjesta, a novi se ne namještauju. Pod pritiskom konzervativno-katoličke taribe (parlamenta) vodi se u istinu žestoka ekonomska borba protiv litavskih Židova. Antisemitsko raspirivanje mržnje cvate posvuda. Mjestimice, na

pr. u Ponjeviću, bilo je malih pogroma. Država ne podupire židovskih općina ni škola. Opći gospodarski položaj litavskih Židova je strašan. Odatle dolazi vapaj za pomoći. Litavska vlada posve je neaktivna, kad se radi o poboljšanju položaja Židova.

O položaju Židova u Poljskoj šteta je trošiti riječi. On je grozan — pravno i gospodarski.

Tako je u malim državama, koje su se obrazovale u bivšoj Rusiji. To nam objašnjava raspoloženje rusko-židovskih masa, čije simpatije pripadaju demokratski ujedinjenoj Rusiji, koja bi priznavala samo upravna prava svih pokrajina. U ovaj čas nema židovska masa pouzdanja ni u boljševike ni u Denjkinu. Prvi umištavaju Židove gospodarski, potonji nije umio spriječiti strašnih pogroma.

Iz južne Rusije. Dr. Weinstein, koji je u januaru stigao iz Odeze u Varšavu, izjavio je u razgovoru, da je Kijev i Harkov već u rukama boljševika, pa kako su već na domak Odeši, opaža se među pučanstvom toga grada panika. Osobito je strah obyladao židovskim pučanstvom, ma da je i njihov sadašnji položaj pod Denjkinom bio dosta žalostan, jer nijedan Židov nije bio siguran za svoj život i imovinu. Denjkin se doduše opetovano kategorički izjavio protiv pogroma, ali to nije djelovalo na njegovu vojsku ni na društvo, čije je antisemitsko osjećanje danomice raslo. Bilo je malo ruskih intelektualaca, koji su od vremena do vremena protestovali protiv strašnih masakra u Ukrajini, a u nekim gradovima organizovali su društva za suzbijanje antisemitizma. Karakteristično je, da je nedavno konferencija »kadeta« u Harkovu prihvatila rezoluciju, u kojoj židovski narod čini odgovornim za sva zlodjela boljševika.

Pogromi u Ukrajini bili su strašniji no što se općenito misli. Koji nijesu doživjeli protužidovskih progona, njima se ne može prikazati sva njihova grozota. Najdivlji instinkti nahuckali su se, a počinjene su grozote neopisive. U nekim slučajevima pogromi su trajali kroz više nedjelja, te se opazalo, da su i tako zvane inteligentne klase, učitelji i studenti učestvovali u njima.

Da se shvati položaj Židova, valja napomenuti, da je cijelo rusko pučstvo demoralizovano i ogorčeno. Ni atoma rodoljublja nema u njemu. Masa naroda razočarala se u Denjkinu, kako se prije bila razočarala u boljševicima. Ekonomski je položaj beznadan (riječ je o Ukrajini) i nema nikakvih vidika u boljitak. Mase nemaju zarade i ne žele je; oni idu prosto za pljačkom, a žrtve su im Židovi. Malo je židovske aktivnosti u Odeši. Jedina partija, koja je sačuvala nešto života, je cionistička organizacija, koja ima jedan dnevnik i dva tjednika. Židovsko je pučanstvo posve cionističko i sprema se u najvećoj mjeri, da prvom prilikom ode u Palestinu.

Grozan pogrom u Slavečnom (Ukrajina). 11. januara došlo je u Slavečnom okružja Ovruč gubeinije Volhinjske, do grozovitog pogroma. Oko pomoći napali su vojnici Petljure s povicima »Udri po Židovima« grad te su 95-orici Židova odsjekli glave. Glave su na trgu naslagali u piramidu, koja neka bude spomenikom za buduća pokoljenja, da u Slavečnom više ne će biti Židova. »Jewish Times«, koje

donašaju ovu vijest, saopćuju djelomice i imena žrtava.

Ponovni pogromi u Ukrajini. Dobrovoljačka vojska generala Denjškina priredila je pri svome odstupu u okolici Odesa nove krvave pogrome. Komite židovskih delegacija pri mirovnome zboru u Parizu objelodanjuje u svome komuniqueju od 21. februara izvještaj o novim pogromima. Prema ovome izvještaju bilo je pogroma u Bokopolu, Golti, Golovanevsku, Ohriopolju, Kodimi, Kačevati, Golovskopu, Krivole-Ozeru i Jelisavetgradu. Najžešće bijesno je pogrom u Krivole-Ozeru. Židovi, koji su pobjegli iz toga grada, javili su predsjedniku židovske općine u Odesi, da je 24. decembra zaposjela četa od 750 ljudi grad, te započela smjesta sistematskom pljačkom svih židovskih dućana, ubijanjem muževa i silovanjem žena.

Ubijeno je 200 osoba.

Sve ljekarne potpuno su orobijene, da se u cijelome gradu ne mogu naći medikamenti. 28. decembra stigla je u grad nova četa, koja je pogrom nastavila.

O izgradima u drugim mjestima javlja komuniquej slijedeće: U Golovanevsku ubijeno je preko 50 osoba; broj ubijenih u drugim mjestima nije još poznat. U Bokopolu, Golti i Olviopolju trajao je pogrom 5 dana, od 31. decembra do 4. januara. Cijelo židovsko stanovništvo dalo se u bijeg, jer su sve židovske kuće razorene. U cijeloj okolici Odesa vlada među židovskim pučanstvom velika uzbuđenost.

O židovskom životu u Japanu saopćuje »Židovskoj novinskoj centrali Zürich« jedan židovski trgovac, koji je u oktobru ostavio Japan te je nedavno stigao u Pariz, ove podatke:

Prije nekoliko mjeseci obrazovao se u Tokiju »American Emigration Jewish Relief Committee« za regulisanje velike emigracije rijeke, koja teče od početka boljševičke vladavine bez prekida iz Rusije preko Japana u Ameriku. Sastoji od američkih i urodjenih Židova. Dvared' nedjeljno prolazi nekoliko stotina židovskih emigranata, dolazeći iz Vladivostoka, kroz glavni grad Japana, gdje ih napomenuti komite kašer opskrbljuje i snabdjeva s najnužnijim. Među prolaznicima ima i židovskih trgovaca iz Amerike, kojima je boljševički režim posve uništio egzistenciju, pa se sad praznoruki vraćaju u Ameriku. Japanski Židovi davaju svojoj braći svaku pomoć i pomažu ih, ako hoće da sebi osnuju novu egzistenciju u Japanu. Otkako nema trgovine s Rusijom, prošla su dobra vremena za rusko-židovski trgovački svijet. Za vrijeme rata useljeni rus. Židovi, koji su unapredivali i izgradili trgovinu Japana s Rusijom, dospjeli su do blagostanja. Ali sad, kad nema trgovine s Rusijom, mnogi sele u Ameriku, da se posvete američko-japanskoj trgovini.

Prvi pionirci židov. naseobe u Japanu jesu uz poznatog port-arturskog filantropa Ginsburga, Krischbaum iz Rige i Russel, koji su položili osnovni kamen židovske zajednice. Danas imaju šoheta i bogomolju, a namjerava se gradnja sinagoge. U nestašici drugih škola morala su se dojako židovska djeca šaljati u misijonarske škole, no otkako su se osnovale židovske škole, one se dobro posjećuju. Od doseljenih Židova većina su cioniste.

Prve tragove židovske naseobe u Japanu nalazimo po desetak godina unatrag, o čemu svjedoči jedan 57 godina stari nadgrobni kamen u Tokiju.

Vapaj za pomoći ukrajinskih Židova. Cijonističko društvo u Zarny upravlja u ime niza volinjskih gradova poziv na Židove u Americi, koji potječu iz onih krajeva, koji i mi skraćeno štampamo kao sliku očajja, koji je obladao usljed groze progona našom braćom u Ukrajini:

... Je li Vam poznato, što smo prepatili i još patimo, a da ne znamo, što nam nosi budućnost? Znaće li, da nas strava smrti i najgroznije vrste smrti jednu godinu ovamo bez prekida proganja te da su mnogo od nas nemilosrdno pokosile? Znaće li, da se gradovi, u kojima ima samo nekoliko tuceta nevinih mrtvih i isto toliko žrtava užasa i gladi, nevolje i studeni i osobitih bolesti — posljedice ovoga doba — broje medju sretne? Znaće li, da nema ma i jedne kuće bez žrtava u ovome paklu i da svaki, koji živi, ima da blagodari za ovaj život jednome čudu? Znaće li, da je gdje-koja kuća do deset puta pogromisana po raznim turljama i da se židovski život i čast smatraju slobodnim plijenom, koji smije svako da otima? Za nas nema u nijednim mjesecima studeni i mraza nijednog svjetlog sunčeva traka i ni trena nade i utjehe, ako i Vi, koji nam možete pomoći, budete šutjeli? Kosa se ježi čovjeku, kad gleda ove sjene od ljudi i žive lešine, koji sad još lutaju naokolo, o obilježio ih je već andjeo smrti; većini njih svaka je pomoć već prekasna. U ime Vaših žena i djece, roditelja i prijatelja u gradovima: Olike, Oleesk, Bereznica, Berezna, Dombrovice, Vladimirec, Varkevič, Cvihil, Zdobunovo, Tuszin, Mezeric, Zarny, Stepan, Slavješna, Stolin, Klevany, Koree i drugih manjih i većih gradova u ime svih njih kažemo Vam, da krv Vaše braće i djece više do vas sa zemlje. — List svršava potresnim apèlom za pomoć.

Konferencija jevrejskih učitelja u Poljskoj stvorila je rezoluciju, koja pored općih reformno-pedagoških zahtjeva sadržaje ove zahtjeve:

Da se sav narodni uzgoj dade u ruke samih Židova, koji će da izrade osnovnu školu u svome duhu; ovako samo može da se riješi pitanje uzgoja i u prilog širokih židovskih masa i zemlje same;

da se u židovskoj školi oživi jevrejski jezik;

da se osnuju učiteljski seminari i stalni kurzovi za one, koji već vrše učiteljski poziv, da se osnuju biblioteke, muzeji i izdaje jevrejski pedagoški časopis.

Konferencija srednjoškolskih učitelja zahtjeva židovsku srednju školu sa 7 razreda s jevrejskim nastavnim jezikom uz potpuno uvažavanje predmeta potrebnih za državljane.

Žalobna nedjelja u Danskoj. 4. januara započela je u Skandinaviji žalobna nedjelja za židovske pogromske žrtve u Ukrajini. Za Kjöbenhavn određeno je, da od nedjelje do petka ne smije biti nikakih svečanosti, pozorišnih predstava, koncerata itd., a kroz cijelu se nedjelju skuplja za žrtve pogroma. U ponedjeljak obustavljaju svi radnici rad, a trgovci imaju zatvoriti dućane. U podne velika protestna i žalobna skupština, a poslije podne žalobne službe božje u sinagogama. U večer drže židovska društva žalobne sjednice.

Haim Ostrovi i njegov sin. »Haarec« od 16. januara piše: Osobito poglavlje u povijesti ukrajinskih pogroma, koje djeluje kao trak svijetla u mraku te nas podsjeća na junaštvo Makabejaca, jest opis junačkih djela Hajima Ostrovoga i njegova 15-godišnjeg sina iz grada Golovanevsk. Hajim Ostrovi bio je priprosti Židov, revan cionista te je uvijek radio za dobrobit općine Golovanevsk. Kad se pogromski val prolio preko okolice ove varošice, on je sam organizovao zaštitnu četu od Židova, koja je bila dobro oboružana i opremljena, da zaštiti svoju židovsku braću i sestre od pogromskih turlja. Ova je četa učinila nevjerojatna djela. Pogromiste navaljivale su po nekoliko puta na varošicu, ali ih je četa Hajima Ostrovoga krvavo odbila i spriječila im ulaz u nju. U tim bojevima izgubile su razbojničke čete Petljurine 300 mrtvih. Hajim Ostrovi postao je ne samo junački bojovnik nego i vrsan strateg, te je zaposjeo cijelu okolicu od Golta do Balte. Ovako je očuvao nekoliko tuceta gradova od uništenja. Uticaj Ostrovoga na njegove čete djelovao je kao očaranje; pod njegovim vodstvom slabić je postao junakom, a tko se prije tudio od židovstva, postao je žarkim narodnim borcem. I njegov se sin žrtvovao. Polazio je u najopasnije postave pogromista, da ih uhada. Desilo se tako jednom za odsustva čete Ostrovoga, da su razbojnici napali varoš Golovanevsk i za pola sata ubili 150 ljudi. Prije nego se četa vratila, oni su umakli. Ovaj se događaj kosnuo Ostrovoga i od toga dne bio je klouno i potišten. Njegovom neopreznosti uspjelo je dvama oficirima, da ga napanu i ustrijele. I sina mu ubiše. Židovske i ruske novine donijele su opsežne opise djela golovanevskih junaka, a poznati pjesnik A. Fajerstein opjevao ih je u jednoj od svojih posljednjih pjesama.

Mr. Lansing i pogromi. Delegacija članova židovskog kongresa u Americi i pogromskih protestnih komiteja u Newyorku, Chicagu, Philadelphiji, Bostonu i Baltimoru predala je vladi rezolucije prihvaćene na ogromnim mitingama, koji su se održali 24. IX. u svim velikim gradovima Ujedinjenih Država, da protestuju protiv pogroma u južnoj Rusiji. G. Lansing, sekretar za spoljašnje stvari, uvjeravao je delegaciju, da Amerika ne će priznati nijedne vlade, koja je skrivila pogrome ili koja ne zaštićuje prava manjina. (»The Z. B.«)

Iz Poljske. »Dos Judisze Folk« donasa proglas židovskih poslanika u pogledu nedjeljnog počinka, što ga je sejm zaključio, te poziva židovsko pučanstvo, da hrabro ustraja u svojoj pravednoj borbi. Kolaju vijesti u Varšavi, da će se u povodu ovog poziva optužiti židovski poslanici radi tadržavanja pučanstva na neposluh prema zakonima i na otpor protiv vlasti.

U trgovačko i obrtničko vijeće kod ministarstva trgovine u Varšavi pozvani su samo zastupnici kršćanskih trgovaca. Na podnesak kluba židovskih poslanika, koji traže, da se pozovu i zastupnici židovskog trgovačkog saveza, odgovorio je ministar, da to nije moguće zbog omeđenog broja članova toga vijeća.

U Lodzu je imenovan Židov, imenom Kon predsjednikom okružnog suda, protiv čega su suci protestovali, a kad to nije pomoglo, zaprijetili su se štrajkom. Iza nekoliko nedjelja otpora odlučio je Kon, da

demistionira. Kao asimilant iskusio je jednakoopravnost »Poljaka Mojsijeve vjere«.

Žestoka manifestacija protužidovskih osjećaja izbile su u poljskom parlamentu 19. decembra prigodom govora cionističkog poslanika Grünbauma o položaju Židova u Poljskoj. Kad je ustao da govori, pozdraviše ga zviždanjem i povici »provokator«, a govor su mu prekidali raznim protužidovskim povici. Buka je postigla vršak, kad je govorio o Demblinskoj aferi, gdje je jedan oficir skrivio, da je šest Židovki bačeno u vodu, gdje su se utopile, a druge su se zlostavljale, za što je kažnjen sa 6 mjeseci zatvora. Povici »provokator«, »uvreda Poljaka«, »uvreda vojske« itd. prekidali su ga i napokon je bio primoran, da prestane govoriti.

Rad »Joint Distribution Committee« u Poljskoj. Dr. Bogen, generalni direktor »Joint Distribution Committee«, izjavio se o svojoj misiji u Poljskoj dopisniku »Jüd. Presszentrale Zürich« ovako:

Američki su Židovi stekli vrlo loša iskustva sa šiljanjem novca, hrane i predmeta za upotrebu svojim rođacima u Poljskoj. Vrijednosti od više milijuna, koje su se posljednje godine slale u Poljsku, samo su malim dijelom uslijed loše pošte, službe, stigle u ruke, kojima su bile namijenjene. To treba da se promijeni. Putujem u Poljsku s 25 saradnika. Po cijeloj zemlji osnovat će se pobočnice »Jointa«, svaka pod upravom jednoga našeg oficira. S pomoću naših auto-kolona uredit će se iz naše centrale u Varšavi vlastiti transportni promet. Pošiljke će uredi »Jointa« u Americi preuzimati kao zbirne pošiljke, poslat će ih u Varšavu i odatle porazdijeliti na pobočnice, a ove će ih dostaviti primaocima. Sva služba stoji pod zaštitom američke vlade. Uzet ćemo odmah lokalne sile i obrazovat ćemo ih za svoju službu. Smatrat će naš uspjeh to većim, što prije bude naša organizacija funkcionirala savršeno do u najsitnije detalje i što prije budemo cijelu službu mogli predati domaćim silama.

Ali ne će samo to da bude našom zadatkom. Naš je pripomoćni rad prošlih mjeseci bio samo improvizacija, koju je stvorila nevolja časa. Spoznao sam za vrijeme našega teškoga rada nedostatke naše organizacije. Židovske su nas novine, često sa pravom kritikovale. Nijesam mogao onih bar, bolje stvoriti. Sad je naša tvrda volja, da preudesimo cijeli pripomoćni rad na osnovci samouprave. Hoćemo da spriječimo, te bi koje nedostatno informirano mjesto diktovalo, kako da se radi u Pinsku ili Holmu. Svaka naša filijalka imat će da stvori demokratski organizovane odbore, u kojoj će svaka lokalna grupa imati zastupnika.

Židovski gradski vijećnici u Poljskoj. Cionistička organizacija u Poljskoj ustanovila je, da je u 97 gradova izabrano 735 Židova u municipalna vijeća prema 2363 Poljaka, dakle 23.7%. Kako Židovi u većim gradovima čine 40%, a u manjim 80% pučanstva, ne odgovara njihovo zastupstvo broju Židova. Uzrok je tome djelomice, što su se izbori u cijeloj Poljskoj održali u subotu, a uz neke izuzetke nijesu Židovi bili kadri, da se slože na kombinovanu listu, koja bi povećala broj židovskih predstavnika. 30. decembra održala se na poticaj cionističke organizacije konferencija židovskih gradskih vijećnika iz 87 gradova. Pri tome je izbor značajan fakt, da se

židovskim vijećnicima prijetilo pogromom, kad su htjeli da izazovu protimbu svojih židovskih drugova protiv protužidovskih mjera.

Konferencija se može smatrati važnim napredkom u pravcu konsolidovanja židovskih partija u Poljskoj.

Izgon boljševika iz Amerike. Tako zvani »crveni brod« sa 249 Rusa, koji su bili sumnjivi s boljševizma, pa su morali ostaviti Ameriku, vozio je 14 Židova.

Iz Egipta. Upravnik grada Aleksandrije, Abdul Resak, upravio je nakon opljačkanja nekih židovskih radnja po rulji pismo židovskim novinama, u kome veoma žalje te događaje. Piše uz ostalo, da ga na žalost u ono doba nije bilo u gradu, drukčije da bi sam došao u mjesto zlodjela i pozvao mase na mir. Židovska općina potrebna je gradu, Židovi su radni i oni ih poštuju i simpatizuju s njima. Uvjerava, da će s pomoću uglednih građana uznastojati oko uspostave bratskih odnosa, koji su do sad postojali između Židova i Muslimana u Aleksandriji.

Sirijski provadjaču sad u Egiptu žestoku agitaciju protiv cionizma. U konferenciji triju sirijskih partija, održanoj u decembru u Kairu, prihvaćene su žestoke rezolucije protiv zaključka konferencije mira o diobi Sirije. Konferencija je još protestovala protiv »cionističkog zaposjedanja« Palestine, jer da Palestina pripada Siriji.

Iz cionističkog svijeta.

Nova vlada u Francuskoj prema cionizmu. 23. januara posjetio je Sokolov Leona Bourgeois, predsjednika senata i egzekutivnog odbora lige naroda. Sokolov je izrazio nadu, da francuska vlada, poput engleske i talijanske, ustroje u prijateljskom držanju prema cionizmu. Bourgeois je izjavio, da još nije imao prilike da govori s Millerandom o orijentalnom pitanju, ali da je uvjeren, da nova vlada zauzima prema cionizmu jednako stajalište kao i prijašnja i da će to doći do vidna izražaja (»La peuple Juif«).

Weizmann o položaju. Prof. Weizmann podastrio je 7. januara akcionom odboru izvještaj, koji je zapravo bio namijenjen godišnjoj konferenciji u Bazelu. Weizmann je izjavio, da je sad put za veliki rad u Palestini otvoren. Upravne oblasti u Palestini sad su mnenja, da moraju raditi zajedno s cionističkom organizacijom za budući razvitak zemlje, te su spremne, da to čine. Zemlju su istražili engleski strukovnjaci, koji se saglašavaju s mišljenjem, što ga je Weizmann iznio pred konferenciju mira, da u Palestini ima još prostora za nekoliko milijuna stanovnika, a da sadašnji stanovnici ne bi nimalo bili oštećeni, u koliko se upotrijebe najposljednje znanstvene metode za razvitak zemlje.

Židov se dobro uputio u poljodjelstvo, a sustav radničkih grupa uveden je u židovskim kolonijama s velikim uspjehom. Židovski koloniste izvrsno rade i kolonije su žarišta jevrejskog jezika. Ali još treba znatnih poboljšica. Predjašnje kolonizacijone metode su zastarjele. Židovska zemljišna politika mora da se sazda na sustavu nacionalizacije.

Židovske škole u Palestini posjećuje sad 30.000 židovskih učenika, koji dobro na-

preduju. Pored toga treba još veći broj škola, a budući budžet cionističke organizacije mora da spremi za tu svrhu obilne svote.

Weizmannu je podjedno izvijestio o svojim studijama, koje je usporodio s rezultatima nezavisnih strukovnjaka, a skorašnjim praktičnim mogućnostima u Palestini. Svi su oni uvjereni, da se ove godine može naseliti u Palestinu oko 30.000 Židova. Dok nema dosta kuća, ne može ipak biti useljivanja u masama. Valja graditi bar 5000 kuća, pri čemu bi 5000?? ljudi našlo zarade. Daljnjih 2000—3000 radnika može naći posla u manjim pothvatima, koji su odmah potrebni za razvitak zemlje. I u raznim industrijama može se zaposliti oko 2000 ljudi. Misli, da će za te pothvate kroz 10 godina trebati milijun funti godišnje. Weizmann je uvjeren, da su izgledi sjajni i da će se i nova namaknuti.

Na koncu je Weizmann izjavio, te su ga njegovi dojmovi u Palestini uvjerali, da je engleska vlada tvrdo odlučila da održi svoja obećanja sadržana u Balfourovoj deklaraciji i da će još sadašnja generacija ugledati Palestinu kao evatuću 78NI cija ugledati Palestinu kao evatuću zemlju.

Herbert Samuel putuje u Palestinu. Dne 10. januara zvanično se javilo u Londonu, da Herbert Samuel na poziv maršala Allenbya, a uz odobrenje engleskog ministarstva spoljašnjih posala putuje 11. januara u Palestinu. Ovo zvanično putovanje za cijelo će biti od velike važnosti za budući razvoj Palestine kao narodne domaje Židova. »Evening Standard« primjećuje k tome putovanju, da je Samuel za cijelo ne samo odabran za tu zadaću, jer posjeduje obilna iskustva u upravi, već i radi svojih velikih simpatija za cionizam.

Američki Židovi za obnovu Palestine. Američki cionisti energično se latije, posla oko skupljanja fonda od 10 milijuna dolara za obnovu Palestine. To je druga velika akcija američkih Židova u korist svoje braće. Prvi put, kad se skupljalo za žrtve rata, učestvovalo je cijelo američko židovstvo; ovaj put samo jedna jedina partija. Potaklo se, da »Joint Committee« i cionistička organizacija zajednički provedu obadvije akcije. U tu svrhu bila je sredinom decembra konferencija sazvana po Jak. Schiffu u sporazumu s Louisom Brandeisom. Cioniste su podnijeli plan, po kome bi se rad zajednički proveo, ali su mu se oprli Marshall, Rosenwald, Adler, Morgenthau i drugi. Marshall je rekao, da smatra rad za Palestinu veoma važnim, ali da iz praktičnih razloga ne vjeruje u uspjeh ovakova ujedinjenja. Za zajedničku provedbu bili su Julian Mack, rabin Wise, Louis Brandeis. Konferencija je odlučila protiv ujedinjenja, ali taj zaključak vrijedi samo za Newyork, dok se u drugim gradovima već i prije skupljanje provadjało zajednički, pa će se valjda tako i nastaviti.

Osobito toplo zauzeli su se za obnovu Palestine Jakob Schiff i George Irving Lehmann. Schiff je izjavio, da je Palestina osnovni kamen židovskog pitanja, a Lehman, da je stekao uvjerenje, da rad oko obnove Palestine mora prednjačiti svim ostalim židovskim javnim akcijama.

Carigradski cionistički ured. (Zvanično). S obzirom na povećanu važnost Czigrada kao cionističkog centra odlučila

je cionistička egzekutiva u Londonu, da proširi cionistički ured u tom gradu, kojim upravlja dr. J. Caleb kao predstavnik Akcionog Odbora. Ima znakova, da će prostrana struja židovske emigracije iz južne Rusije u Palestinu prolaziti kroz Carigrad i teški posao čeka tamošnji cionistički ured, da udesi sve pripreme, e da emigraciju izvrši i regulira.

Zato je Akcioni Odbor zaključio, da pridijeli jednog glavnog sekretara uredu u Carigradu, koji će zajedno s dr. Calebom biti odgovoran za provodjanje toga posla, Dr. S. Bernstein, dojako sekretar Kjöbenhavenskog biro-a, domala će otputovati preko Pariza u Carigrad, da preuzme to mjesto (The Z. B.)

Konferencija cionističkih inženjera u Americi. Druga godišnja konferencija cionističkog društva inženjera i agrikulturnista održala se 27. decembra u Newyorku. Domašamo prijedlog, što ih je sekretar James Haines iznio u svome izvještaju:

Stvaranje povremenih naselišta za neposredno nastanjivanje useljenika u Palestini tako udešenih, da se mogu obratiti u permanentne ratarske kolonije.

Razvijanje vodenih sila kanalima, rezervoarima, vodovodima i vodeno-električnih uređaja.

Melioracija doline Hulle, uključiv ovamo isušivanje i pročišćivanje močvara Hulle od preko 5000 jutara i podizanje rezervoara i vodovoda, koji će obuhvatati sistem gornjeg Jordana i poslužiti za kultiviranje i unapređivanje površine od 3700 jutara irigacijom.

Izgradnja luke bilo u Jafi ili Hajfi i razvijanje njezino dokovima i opsežnim lučkim gradnjama spojiv je s mrežom željezničkih linija.

Gradnja cesta i ulica.

Namicanje vode arteškim bunarima i rezervoarima.

Organizacija raznih industrija, poimence strojaonice kože, koja će dnevno strojiti 250 koža, mlin za cement s dnevnom proizvodnjom od 2000 barela, radionica za konzerviranje, pokućstvo i sukno, ljevaonica i kovačnica.

Narodno brodarstvo s glavnicom od 10 milijuna dolara, jer se problem brodarstva smatra jednim od najvažnijih faktora za buduće iseljivanje. (The Z. B.)

Prijegled rada Američke Cionističke liječničke zajednice. (A. Z. M. U.). A. Z. M. U., opće poznata pod imenom „Hadasa“, vrši svoju djelatnost u 6 židovskih gradova i u nekim kolonijama Palestine. Ima 4 bolnice, 6 klinika, 3 laboratorija i školu za obrazovanje bolničarki.

4 bolnice imaju 200 kreveta. U oktobru bilo je u tim bolnicama 322 bolesnika. Oko 5000 novih slučajeva pridošlo je i klinikama, a ukupni broj slučajeva bio je 26500. Liječničkih posjeta kod siromašnih bolesnika bio je 815, a u laboratorijima 1200 istraživanja. S obzirom na malen broj židovskog pučanstva u Palestini dokazuje ovaj porast posla silan porast bolesti.

Najvažniji čin Hadase sa gledišta židovskih interesa u Palestini jest proširenje njezina rada na kolonije. U svim kolonijama Galileji postojali su do nedavna loši uvjeti za djelovanje. Tu ima preko 20 kolonija, a imale su sve zajedno samo jednog liječnika, kojega je nastanila Hadasa u Jesodu. Kolonije su premale i presiromašne da plaćaju liječnike.

Liječničku je pomoć davalo nekoliko bolničarki i drogista. U slučaju ozbiljne bolesti kolonista su morali putovati u Jeruzalim ili drugi koji grad, što je uzrokovalo mnogo troška i rizika. Ali što ne moguše pojedine kolonije, može da učini jedna centralna organizacija. U sporazumu kolonija s Hadasom, po kome troškove nose obje strane, prepušteno je uređenje stvari organizaciji.

Sad su 6 liječnika smještena u raznim kolonijama tako, da svaka kolonija za kratko vrijeme može doći do liječnika. Zatim su dva liječnika nastanjena, povrh dvaju doktora otprije, u Tiberiasu.

Svega radi oko 250 osoba za Hadasu, liječnika, zubara, bolničarki, sanitaraca, inženjera, šofera i t. d. Za svoje namještene podigla je Hadasa nekoliko domova, ima veliki automobilski odio, u kome se rekonstruiraju stari automobili, parnu praonicu, gdje se na tisuće rubljenine dnevno pere i tesarsku radionu. Iz Amerike je došlo 45 ljudi, od kojih so vratilo 23 pa su većina namještenika Palestinci.

Svega ima 60 do 70 doktora u Palestini, od kojih je 30 namješteno kod Hadase. Samo 9 od njih došlo je iz Ujedinjenih država. Graduiranih bolničarki, koje vrše ne samo bolničarsku službu, nego i izobrazuju pjestinje, velik je broj Amerikanki. Američke metode njegovanju i bolničke uprave drže se najpodesnijima na svijetu, pa se smatra potrebnim, da kroz nekoliko godina dolaze američke bolničarke, dok se ne iškoluju kvalifikovane bolničarke.

Dok u bolnice dolaze muškarci, žene i djeca u gotovo jednakom omjeru, klinike su u prvom redu namijenjene ženama i djeci. Od 365000 posjeta 19000 t. j. preko 50% bilo je djece, a 10600, blizu 30% žena. Popravkom zdravstvenih prilika kod žena i djece obrazuje A. Z. M. Ukrepče. židovsko pučanstvo u Palestini i vrši time cionističko djelo najveće važnosti. U vidu skrbi za djecu osnovan je u oktobru novi odio za školsku higijenu, koji nastoji ne samo oko popravka sanitarnih prilika škola nego i brižljivo istražuje zdravlje djece. Moderni činovnik za javno zdravstvo posjećuje domove, škole i institucije i nalazi mnogo djece, koja ne znaju da su bolesna i da trebaju liječničke pomoći te pate radi neznanja svojih roditelja.

Hadasa je poslana u Palestinu prvobitno, da očuva židovske Palestine od bolesti i zaraza. Ali ugovori američkih članova ustanovljaju, da se nema činiti nikakva razlika između Židova, hrišćana i muslimana. 15% bolničarskog i blizu 20% kliničkog rada bio je posvećen nežidovima osobito izvan Jeruzalima. U Safedu na pr. bilo je preko 20% bolesnika u bolnicama i blizu 40% u klinikama Nežidova. Javne izjave zahvalnosti Arapa židovskim liječnicima i bolničarkama znak su političke važnosti njihova rada.

Ove brojke prikazuju potrebu specijalističkog liječenja: od 322 bolničkih slučajeva samo je 100 bilo u internom odjelu. 75 u odjelu za dječje bolesti, 75 na kirurškom, a 40 na očnom odjelu. Od 28.000 slučajeva u klinikama u Jafi, Jeruzalemu i Safedu otpada 16.000, t. j. 57% na očni odio, a preko 2000 na kirurške klinike, dok je odio za kožne bolesti, jedan jedini u Palestini, imao u jednom mjesecu 1700 posjeta.

Budžet A. Z. M. U. ne prekoračuje sad svote od 5000 engl. funti mjesečno. U dobro uređenoj bolnici troškovi su za jednog bolesnika, bez plaća liječnika, 50 piastra na dan. (Valja napomenuti, da moderna bolnica iziskuje prosječno jednog bolesnika za svaki krevet). Plaće liječnika i školovanih bolničarki iznašaju oko 1000 engl. funti mjesečno. K tomu dolazi oko 40000 posjeta u klinikama, koji s troškovima ljekarija iznašaju oko 5 piastra po posjeti, ili oko 20000 engl. funti. Dodamo li troškove laboratorija, posjeta u kućama bolesnika, sanitarnog rada, posjeta tisuća školske djece, uzdržavanja obrazovne škole, odio za X zrake, troškove glavne uprave i velikog automobilskog odjela, i spomenimo se, da se izvan budžeta u prošloj godini više tisuća funti uložilo u zgrade u Jeruzalimu i za pregradnju i popravak raznih institucija, onda je jasno, da se samo strogom ekonomijom i sistemom koncentracije moglo sve to izvršiti troškom, od nekih 5000 funti na mjesec. (The Z. B.)

Prinos za jevrejski universitet. Major James de Rothschild, koji je nedavno dao jevrejskom universitetu u Jeruzalimu 500 funti za „Debora-nagradu“ za jevrejsko pjesništvo, doprineo je sad 1000 funti za universitet. (The Z. B.)

Težnja za Palestinom. Kod bečkog palestinskog ureda prijavila se do konca ula prošle godine 10.591 osoba za iseljenje u Palestinu. Upravitelj bečkog palestinskog ureda dr. Emil Stein pozvan je po „Hadasa“ kao liječnik u Jeruzalim.

17. decembra posvećen je i izvješen prvi židovski barjak na prvom židovskom brodu u Jafi u prisuću predstavnika engleske okupatorne viasti, majora Johna, čtja je gospođa podigla na jarbol modro-bijelu zastvu s magen-Davidom. Brod je vlasnost firme Lifschitz & Cie.

„Palestina Water Commission“ priprema nabavu i uređenje transportnih brodova u velikoj mjeri za prijevoz velikih masa emigranata, koji se očekuju.

U listu „Haaree“ konstatuje dr. M. Zagorodski veliku nestašicu veterinarara, što je uzrokom životinjskih pošasti, a usljed toga i skupoći mlijeka i jaja (mlijeko stoji 2 franka). Svega ima Palestina dva veterinarara.

Redaktor „Hašiloaha“ dr. Klausner preselio se iz Odese u Palestinu, pa se u povodu toga govori o preselenju toga lista u Palestinu.

Wasermann prema jevrejskom universitetu. Prof. August v. Wasermann, glasoviti bakterijolog, saopćio je cionističkoj egzekutivi, da u velike žali, što usljed bolesti ne može pribivati konferenciji u Bazelu, ali da će rado saradljivati sa cionističkom organizacijom savjetujući je po najboljim silama u svemu, što se odnosi na osnutak medicinskog fakulteta u vezi s jevrejskim universitetom u Jeruzalimu. (The Z. B.)

Nagrada za jevrejsko pjesništvo. Uzgojni departman cionističke organizacije primio je od James de Rothschilda 500 funti sterlinga za „Debora-nagradu“ za jevrejsko pjesništvo na jevrejskom universitetu u Jeruzalimu. Kamati od ove svote dat će se svake treće godine kao nagrada onom studentu universiteta, koji bude napisao najbolju jevrejsku pjesmu u tom perijodu. (The Z. B.)

Iz Palestine.

Usiškin o Palestini. U jednome pismu određenoj za konferenciju u Bazelu, koja je iz poznatih razloga odgodjena, daje Usiškin, pročelnik cionističke komisije u Palestini, ovaj prikaz:

Weizmann i ja radili smo ovdje kroz dva mjeseca zajedno. Prošli smo cijelom zemljom i proučavali prilike između Židova i nežidovskih susjeda. Posve se slažemo u pogledu sadašnjosti i budućnosti. On će potanko razložiti sve, što treba da znate. Dvije su tačke osobito važne, na koje hoću da svratim pozornost.

1. Neminovno je potrebno, da se politička situacija u pogledu cijele zemlje i u pogledu židovskog pučanstva što prije razbistri. Moramo nastojati, da dobro djelo, koje je započeto Balfourovom deklaracijom od 2. novembra 1917., bude okrunjeno po upravljaocima svijeta u Versaillesu. U ispravi (charter), koja se nas tiče, mora biti posebna ustanova, koja jasno određuje, da nam se naša privilegija daju kao pravo, a ne kao dar i kao rezultat određene politike, a ne kao samovolja. Uzdam se, da će muževi, koji su do jake vodili naš politički rad i koji uživaju povjerenje svih Židova u Palestini bez obzira na partiju, kojoj pripadaju, dovršiti svoje djelo doskora na čast cionističke organizacije i na dobrobit cjeloga našega naroda.

2. Druga je tačka ova. Baš sad, prije no se riješilo pitanje mandata i naših prava u Palestini, otvara se prilika za velik dio praktičnog kolonizatornog rada. Bila bi velika pogreška, kad bismo sustali na i za čas u tome radu ili čekali na bolja vremena. Posao je težak, ali može da se vrši. Nedavno se stajalište britske uprave prema tome kolonizatornome radu promijenilo, te je postalo znatno sklonije. Možemo očekivati njezinu aktivnu pomoć, ako samo počnemo da uradimo nešto konkretno. Židovska naseoba ovdje žudi za radom u tome cilju. Sve razne partije, čiji broj neki među nama smatraju alarmantnim, hoće zajedno da počnu raditi, čim bude što bilo da se radi. Sporost je ono, što uzrokuje potištenost i stvaranje strančarstva. Rad pako ujedinjuje i donosi mira, života, pouzdanja i energije.

Široko je polje rada oko poljodjelskog djela na takovim zemljištima, koja već posjedujemo, ali ih do jake nijesmo obradivali. Ima tu zemlje, koju možemo dobiti u zakup i koju možemo doskora kupiti tek što se otvore zemljišni registri, što će biti, kako se nadamo, za kratko vrijeme. Ima tu raznih javnih radnja, koje se mogu odmah otpočeti i kojih ćemo se doskora latiti. Tu je djelo oko osnivanja industrije i otvaranju radionica u mnogo grana. Ima tu mnogo da se uradi oko saniranja takovih naseoba, koje su u našim rukama, a u kojima hara malarija. Goleme svote morat će se ulagati u gradnju kuća za pojedince i za gradnje za javne svrhe u svim gradovima i kolonijama Palestine. To je djelo, za koje se hoće milijuni i milijuni i koje može da zaposluje mnogo tisuća radnika. Ništa nas ne priječi, da sve to započnemo danas ili sutra. Ima tu da se izvrši veliko uzgojno djelo po cijeloj zemlji i u svim dijelovima pučanstva, naročito da se obrazovanje protegne na zanimanje, koja silno trebaju gradovi i kolonije. U svemu imamo dosta djela, da nas zaposli kroz veoma veliko razdoblje.

Da se sve ovo izvede, zahtijevamo jedinstvo i dobru unutrašnju organizaciju i ozbiljno shvatanje discipline. Tražimo mnoštvo novih useljenika iz zemalja diaspore, koji treba da dodju u Palestinu, da se late posla. Tražimo velik finansijski instrument, koji će dati poticaj, da se s poslom započne.

Iako su Židovi u Palestini rasejpkani u toliko raznih partija i prosljeduju svoje zasebne ciljeve do ekstrema, jedno ih ujedinjuje nerazrješivo, a to je njihova beskrajna ljubav prema zemlji i njihovo uzdanje u budućnost. Ja s toga pouzdano tvrdim, da će se Židovi u Palestini onim mahom preobraziti, kad započne djelo, koje očekujemo, te će postati pioniri židovskoga naroda.

U zemljama diaspore treba zato da se odaberu elementi, s kojima možemo da radimo u Palestini. Ljudi čvrstih mišica, čvrstih nerava i s dobrom spremom u raznim strukama. Možemo dobiti privolu mjesne administracije već sad, da dovedemo u zemlju takove ljude potrebne za djelo obnove. Što se tiče naše treće potrebe, finansijskog instrumenta, ono, što nam treba nijesu dobrotvorni prinosi, nego krediti u iznosu, koji je potreban za ovaj čas. Moramo stvoriti takav instrument odmah bez suvišnih argumenata i diskusija. Ne smijemo dati da prodje ma i jedan dan, a da nijesmo isto uradili, a bez svoje finansijske institucije ne možemo se maknuti ni za korak. Treba da ostvarimo pitanje programa, socijalnih načela i međunarodnih gledišta za iduću cionističku kongres. (The Z. B.)

Dr. Klausner u Palestini. Vaad-halašon priredio je svečani doček u čast Usiškina i dra. Josipa Klausnera, odličnoga jevrejskoga spisatelja i prijašnjeg izdavaoca »Hašilo«, koji je nedavno stigao u Palestinu na »Ruslanu«. Ben Jehuda pozdravio je novog člana izrazivši veliku radost, što je došao u Jeruzalim, da saradjuje u razvitku jevrejskog jezika. Dr. Klausner prikazao je rad jevrejskog kulturnog pokreta u Rusiji te je opisao progone jevrejskog jezika po ruskoj vladi. Boljševici su zatvorili sve jevrejske štamparije i zabranili su štampanje jevrejskih knjiga, pa i molitvenika. Ni jevrejski kalendari ne smiju se štampati. Pored svega toga jevrejski se govori više no ikad prije. (The Z. B.)

Tehnički ured u Palestini. Cionistička komisija u Palestini sazvala je konferenciju inženjera, da raspravljaju o budućnosti tehničkog djela u Palestini; predsjedao je Usiškin (i sam inženjer). Hecker je dao nacrt za osnutak potpunog tehničkog ureda i nakon diskusije odlučilo se, da ima sastojati od četiri odsjeka: građevine, javne radnje, industrija i tehnički uzgoj; svaki odsjek nadzirat će jedan inženjer, koji će biti odgovoran glavnom inženjeru, a ovaj opet cionističkoj komisiji. Ova su imena spomenuta za glavare tehničkih odsjeka: građevine Wilbuševič stariji, javne radnje Maks Hecker, industrija Wilbuševič mlađji.

Nacrt treba da potvrdi londonski ured, ali pripravnim se radom započelo. (The Zionist Bulletin.)

Amelijoracija Palestine. Poznati ruski autoritet u šumogojstvu, prof. E. Kern skupio je nedavno u jednome zaključnome članku u „Erec Jisrael“ u Petrogradu svoje

nazore o amelioraciji Palestine, u kojima izvada:

S obzirom na topografske, klimatske, ekonomske i zemljišne prilike Sirije i Palestine nužno se dolazi do zaključka, da bi uz dobro organizovanu kolonizaciju pučanstvo Sirije i Palestine moglo porasti za još 3,500.000 duša, a ta bi gustoća tek odgovarala onoj evropske Rusije, t. j. 20 duša na četvorni kilometar, a bila bi 10 puta manja od gustoće pučanstva u Belgiji (287 duša na četvorni km.).

Kapacitet tih zemalja za kolonizaciju mogao bi se znatno povećati popravkom zemlje, koja je sad nepodesna za obradu. Na jednostavni način i s malim svotama mogla bi se preobraziti u doista valjano stanje. U prvom redu potrebno je, da se utvrdi pjeskovito pobrđe obale, isušne močvare, regulišu gorske rijeke, uspostave razorene terase i da se stvore nove terase gdje se to ukazuje nužnim. Time će se podjedno popraviti higijenske prilike zemlje i obnoviti vodena sredstva, uništena kroz vijekove. Sva se ta djela moraju, hoćemo li, da budu uspješna, provesti kao dio dobro pripravljenog glavnoga plana. Za učvršćenje pijeska, pošumljivanje i t. d. treba da se stvori lokalna eksperimentalna štacija, koja bi imala uz to da istražuje klimatske, ekonomske i zemljišne prilike s obzirom na poboljšanje redovitog šumskog gospodarstva.

Drugi dio amelioracionog rada imao bi sastojati u pošumljivanju golih gorskih obronaka i popravku šumskog gospodarstva u opće. Pošumljivanjem obronaka za vrlo kratko bi se vrijeme pravile vodene prilike u zemlji; pošumljivanjem bi se ustavilo oticanje vode, a tečaj vodenih masa sa brda prema nizinama postao bi pravilniji. Bitno je nadalje, da se osnuje šumarska škola s jednogodišnjom nastavom, a sa zadaćom, da pripravi vješte šumare upućene u moderne metode pošumljivanja. Bitno je, da se cedrova drva, koja još stoje na obroncima Libanona, sačuvaju kao narodno blago. U tu bi svrhu valjalo organizovati zaštitu tih ostataka cedrovih šuma i da se tlo oko v akog stabla opkopa.

Potrebno je osnovati rasadišta za vrbe podesne za proizvodnju košara i početi sa sadnjem u što većoj mjeri. Košare iz vrbe bolje su od svih drugih za pakovanje i otpremanje plod voća; narandža, limuna granata i t. d. Proizvodnja košara postala bi koristonosna kućna industrija za pučanstvo. U tu svrhu trebala bi da se osnuje košaračka škola i uzorna radiona za proizvodnju košara.

Za fiksiranje pijeska valjalo bi negovati alžirsku „alfa“-travu, koja osim toga može služiti za proizvodnju papira.

S obzirom na izvrsne uspjehe postignute u južnoj Franceskoj s pokusima aklimatizovanja šumskog drveća primorska pinija i hrast za pluto imali bi se saditi u primorskim krajevima Sirije i Palestine. Prva će, ako se strukovno siječe, davati terpentin, koji će se moći natjecati s onim u Franceskoj; hrast za pluto davat će pluto, koji je uvijek potreban.

Pokusi s pošumljivanjem moraju početi s domaćim drvećem i grmljem, a tek mimogred teba pokušavati aklimatizovanje. U izvjesnim visinama gora treba da se sadi Libanonov cedar, u nizinama pinija, a alepska pinija na nižim visinama. Kod sa-

denja hrastova mora se dati prednost domaćim vrstama.

Kašnje, u koliko to dozvoljavaju prilike klime i tla, bolje je saditi domaće i pomalo aklimatizovane vočarice, koje gdjegdje uspjevaju bez natapanja badem, grčki orah, jestivo kestenje, smokve, granate, narandže, datulje i t. d.

Godišnja konferencija Hapoel-hacajra u Palestini održala se u Jafi 3.—5. tebeta. Prihvaćene su rezolucije, u kojima se protestuje protiv ravnodušnosti židovskoga svijeta prema strašnoj tragediji ruskog židovstva, te se poziva centralna cionistička organizacija, da upre sve svoje sile i založi sav svoj uticaj, e da se odmah otvori put u Palestinu i da se ujedno započne u velikoj mjeri s kolonizacijom. Konferencija je odobrila odluku egzekutivnog odbora, da se izvrši ujedinjenje između »Hapoel-hacajra« i »Ceirej-Cijona« na osnovi zajedničkog programa. (»The Z. B.«)

Židovska škola za arapsku djecu osnovana je po upravitelju kolonije Roš Pina. Pouku u jevrejskom i računu daje jedan od najboljih učitelja škole u Roš Pina, a arapski, Koran i religiju poučavaju dva šejka iz susjednog arapskog sela. Djeca dobro napreduju. Roditelji i ostali stanovnici sela mnogo se nadaju od te škole. Seljaci drugih susjednih sela zamolili su vaad hahinuh, da i u njihovim okružjima osnuju škole i da puštaju učitelje iz Roš Pine, da tamo poučavaju.

„Borbe u Galileji. Dopisnik „Jud Presszentrale Zürich“ saopćuje, da je radnička kolonija Hamra posve razorena od taneta beduina i od požara. Kolonije Tel-Haj i Kfar Giladi opljačkane su.

Pljačkanja su proveli razbojnički beduini, koji se ni esu htjeli podvrci vođama. Radničke skupine napomenutih triju kolonija nijesu htjele ostaviti svoje forme, kojima su privržene dušom i tijelom. Nastojali su svim sredstvima, da se u njima održe. Osobito su se hrabro branili radnici u Tel-Haju, koji su bili opremljeni puškama, dok je farma sama omeđena zidom. Vođe beduina zahtijevale su, da izvijese šerifovu zastavu, na što će ih uzeti u zaštitu, ali oni toga nijesu htjeli učiniti ne htjući ništa poduzimati protiv Franceza. Kako su bili u manjini, a nestalo im je zaire i hrane, moradoše uzmaći.

Usmrćeni su radnici Šneer Žapoštnik i čini se Tripon i Debrošinski, potonja dvojica su početkom januara krenula iz Metule u Tel Haj, da priskoče u pomoć tamošnjim radnicima, a odonda im se zameo rag.

Žensko pravo glasa u Palestini. U povodu zaključka jeruzalimskih ortodoksnih krugova protiv ženskog prava glasa zaključila je engleska cionistička federacija na zboru od 22. decembra, da E. Z. F. smatra obezbjedjenje punih građanskih i političkih prava ženama u Palestini jednim od vitalnih i osnovnih uvjeta ostvarenja židovske narodne domaje i traži, da se ta prava smjesta priznaju i ostvare. (»The Z. B.«)

Demobilisani »Judeans« u Palestini. Uslijed toga, što su se »Judeans« (to je zvanični naziv židovskih četa u britskoj vojsci. Op. ured.) stopili u jednu satniju (»First Judeans«), mnogi će se vojnici demobilisati. U njihovu čast priredjena je oproštajna slava u Surafendu. Pukovnik Patterson reče, da su najstretiniji dani

njegova života bili oni, kad je zapovijedao »Judeanima«. Oni su očitovali osobitu hrabrost (exceptional courage) i nikad se nijesu tužili na tegobe, koje su prepatili. Jabotinsky je govorio o prijateljskim odnosajima, koji su uvijek vladali između oficira i momčadi. Pukovniku Pattersonu poklonio je Jabotinski umjetnički izradjenu adresu u jevrejskom i engleskom jeziku sa strane oficira i momčadi »Judeansa« prilikom njegova oproštaja od satnije. (»The Zionist Bulletin.«)

Becalelov muzej. Becalelov muzej osnovan je god. 1906. zajedno s Becalelovom školom pobudom profesora Borisa Scharfza. Posjedovao je tad nekoliko stotina predmeta, što ih je sam prof. Schatz darovao i sabrao. Sad ima preko tri tisuće komada, medju kojima prema popisu u »The Zionist Bulletin« svih sila židovskih starina: uljanih svjetiljki, kamenja, kaleža, posuda, stakala, Tora, statua od bronse itd., zatim mještalošku, zoološku i botaničku zbirku. Osim toga nalaze se u njemu izvorne skulpture slavnoga Antokolskoga. Vrijednost muzeja cijeni se na 150.000 franaka. Ugledan broj židovskih slikara i kipara obećao je, da će muzeju dati koje od svojih djela: Pasternak, Ginsberg (Rusija), Solomon, I. Solomon, Rothenstein (Engleska), Adler, Bernstein, Perlman, Aaronsohn, Ribomovsky, Rosoni, Spira (Franceska), Maks Lieberman, Struck, Lilien, Lesser Uri, Wolff (Njemačka), Epstein, Kaufmann, Krestin (Austrija) itd. Rafaeli u Jeruzalimu obećao je svoju bogatu zbirku jevrejskog novca i drugih starina. Sa momecem, koji je već u Becalelu, to će biti najzamašnija zbirka jevrejskog novca uz onu u British Museumu. Zapovjednik židovskih bataljuna, Jabotinski, direktor »Hadase« i cionistička komisija obećaše potrebni materijal za odio, koji će ilustrovati britsko osvajanje Palestine. Muzej je otvoren na sabate svih triju religija: petkom, subotom i nedjeljom.

Iz Jugoslavije.

Rezultat gradskih izbora u Zagrebu.

Pri završetku lista doznajemo rezultat izbora za gradsko zastupstvo, kod kojega su, kako je poznato, Židovi istupali kao samostalna grupa kandidirajući 2 Židova prema broju židovskih izbornika. Izabrani su Lav Stern i dr. Marko Horn. Mi ćemo se u sljedećem broju opširnije osvrnuti na ovaj izbor.

Potporno Društvo Židovskih Akademikara iz Jugoslavije u Beču. Od gore označenog društva primili smo ovaj apel:

Jevrejski akademikari iz Jugoslavije osnovali su u Beču svoje „Potporno društvo židovskih akademikara iz Jugoslavije u Beču“, da se tako organizovani uz veledušnu potporu židovske javnosti u domovini uzmagnu bolje boriti protiv golemih materijalnih zapreka naukovanja u spomenutom gradu, gdje je bijeda dosegla vrhunac. Izgledi u budućnost ne pružaju još nikakve nade, da će se prilike na bolje promijeniti. Naprotiv, bojimo se daljnih prikrata najelementarnijih zahtjeva fizičkog života.

Osokoljeni toli povoljnim uspjehom „Židovskog akademskog potpornog društva u Zagrebu“, te drugih humanitarnih insti-

tucija u Jugoslaviji, što ih uzdržuje darežljivost i osjećaj dužnosti prema bližnjemu mi, koji smo jedni od najpotrebnijih. obraćamo se na Vas, da nam pomognete. Apeliramo na Vašu uvidjavnost i razumijevanje našeg nesnosljivog položaja, koji nam je nametnut silom prilika i protiv kojega se možemo da borimo jedino Vašom pomoći. Potpomognite i nas uz naše drugove u Jugoslaviji tako, da uzmagujemo što prije ostvariti zadaću, koju smo sebi stavili i da osnujemo svoju dačku menzu u Beču i tako sebi osiguramo dnevnu hranu.

Svi prinosi šalju se na „Hrvatsku Trgovinsku Banku d. d.“ za „Potporno Društvo Židovskih Akademikara u Beču“, Zagreb, Jelačićev trg.

Uvjereni da ova naša molba ne će ostati neopažena zahvaljujemo svakom darovatelju već unaprijed.

Za „Potporno društvo židovskih akademikara u Beču“

Tajnik: Predsjednik:

Rikard Schwarz, stud. phil. Julijo Weinrebe, cand. in g.

Iz „Žid. djačke menze“. G. Arpad Weiller pristupio je „Žid. djačkoj menzi“ kao član zakladatelj sa K 2000.—, te mu se odbor toplo zahvaljuje.

Uslijed premalenog prostora donijet ćemo iskaz darova u sljedećem broju.

Izvanredna glavna skupština „Ž. A. P. D-a“. Dne 6. februara t. g. obdržavala se izvanredna glavna skupština „Ž. A. P. D-a“. Prisutne pozdravlja u ime ostupajućeg odbora potpredsjednik. Tajnik prikazuje rad društva, koji se većinom sastojao u izgradnji „Žid. Djačke Menze“ Sada se prehranjuje u menzi oko 100 studenata Uspješnom djelovanju menze veoma je mnogo doprineo „građanski pripomoćni odbor menze“ i „uži nadzorni odbor gospoda“.

Prema blagajničkom izvještaju iznose troškovi menze od osnutka pa do 1. februara t. g.: za inventar i zidarske radnje K 39.226.—, a za podavanje hrane (uz popust ili besplatno) K 60.971.—, dok raspoloživa gotovina menze iznosi K 57.000.—.

Žid. akad. potp. društvo izdalo je na potporama tokom ovog semestra K 5.500.— a ušlo je na članarinama svega K 6.475.—.

Društvena knjižnica povećana je ove godine za 10 knjiga, te broje svega 220 knjiga.

Nakon izvještaja revizionalnog odbora, podjeljuje se odstupajućem odboru apsolutorij i zapisnička hvala; dok se jednoglasno zaključuje, da se bivši predsjednik Ivan Schwarz, u znak priznanja za njegov požrtvovni rad po napredak društva, unese u „zlatnu knjigu žid. nac. fonda“.

Nakon što je prihvaćen kućni red menze, izabran je „per acclamationem“ sljedeći upravni odbor: predsjednik: Max Frank, cand. iur., potpredsjednik: Marcel Stockhamer, cand. iur., tajnik I.: Avram Fuidzi, stud. iur., tajnik II.: Silvio Baruch, stud. iur., blagajnik „Ž. A. P. D-a“ Dragutin Javor, stud. med., blagajnik menze: Israel Baneth, stud. med., odbornici: Grüner Simeun, cand. med., Žiga Kišicky, stud. med., referent menze: Salamon Kalderon cand. phil., Revizionalni odbor: Fela Baum stud. agr., Léo Singer, stud. iur.

Sisak. Dne 16. adara priredilo je židovsko omladinsko društvo „Makabeja“ purimsku svečanost, koja je vrlo lijepo uspjela. Nakon što je Građanska glazba odsvirala Hatikvu, koju su prisutni stojće

saslušali, otpjevala je gđica Elsa Krauss vrlo čuvstveno Bachmann: „Gondolier“, te Rubenstein: „Pjesma proljeća“, te je za lijepi užitak bila nagrađena obilnim pljeskom i cvijećem. — Izvrzna je bila pratnja g. Medrizkoga. Iza toga svirala je Gradjanska glazba „Tamo gdje cedar“, pa „Dižemo ruke“. Konačno se po djeci prikazao igrokaz „Ester“, koji je vrlo vješto preuređen po gosp. Wegneru. Djeca su upravo majstorski odigrala svoje uloge, usprkos tome, da su bile doista i teške. Estera male Vadice Ascherove najbolje je izvedena, pa Ahasver, Mordehaj, a i druge, uloge nisu zaostale.

Zabava je bila dobro posjećena od svih židovskih, pa i nežidovskih krugova, pa je po tome moralan i materijalan uspjeh po-

voljan. Nakon programa plesalo se i završavljalo do zore.

Brod n. S. Na poziv ovdašnjeg palestinskog povjereništva održao je dr. inž. Avram Werber dne 28. februara o. g. predavanje o temi »Praktični palestinski rad u Jugoslaviji«, kojemu prisustvovala skoro svi ugledni židovski trgovci i intelektualci. Predavanje pobudilo je velik interes u svim krugovima, te se nadamo, da će nakon moralnog uspjeha uskoro i materijalni uslijediti.

Član ovdašnjeg palestinskog povjereništva ravnatelj gosp. Hugo Mahler zahvalio je dru. Werberu na veoma interesantnom predavanju, koje je mnogima donijelo davno očekivane informacije, te poziva na praktični rad za tu najvažniju

sadašnju akciju oko preporada židovskog naroda.

Škoplje. Ovdašnje cionističko društvo „Tehijat Israel“ održalo je 19. pr. mj. izvanrednu glavnu skupštinu, na kojoj je izabran novi odbor. Predsjednik: Haim Mizrahi, podpredsjednik: Avram Berisi, tajnik: Samuel Saban, blagajnik: Samuel Bitti, članovi odbora: Moise Aladem, Avramiko Florentin, Aron Hasson, Jakob Talir i Avram Eškenazi.

Predavanje dra. Altarca. U ponedjeljak 22. marta u 6 sati na večer drži dr. phil. Altarac predavanje „o djelovanju prirode na moralni karakter čovjeka. Predavanje će biti u velikoj dvorani glazbenog zavoda. Karte se prodavaju na blagajni istog zavoda.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda. (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskog naroda. — Žid. narodni fond utemeljen se na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 18. milijuna franaka. Prihodi neprestano rastu a iznosili su god. 1918. oko 2 i pol mil. franaka,

Adresa za dopise: Ilica broj 31. I. kat. Uredovno vrijeme od 9 do 12 prije podne i od 2 do 5 poslije podne. — Novac se šalje na Banku za trgovinu obrt industriju d. d. Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom sv

Moje opaske o sabiranju za Ž. N. F. u godini 1919.

Dr. ing. A. Werber.

Na vrlo toplim i uvažanja vrijednim riječima doneseni izvještaj povjereništva narodnog fonda za Jugoslaviju obzirom na rad u prošloj godini, ne treba mnogo pridodati. Barem ne u toliko, u koliko bi se kritikovale brojke. Pojedinci bit će ponosni radi postignutoga broja od pol milijuna kruna. No povjereništvo nije s time zadovoljno. I s pravom. Jer ne samo da je ovo 500.000 kruna jednako 50.000 franaka, nego ni nutarnja vrijednost im nije tolika, ovih 500.000 kruna sigurno nije više od 50.000 kruna, a s ovoga gledišta rezultat je vrlo slab. Računamo li samo sa židovskim pučanstvom od 100.000 Židova u Jbgoslaviji, otpada 5 kruna na glavu ili 20—25 K na porodicu. Promislimo! U godini 1919., u godini, kad je nada na židovsku zemlju tako bliska, kao još nigda u 1850 godina iz pučanstvom od 100.000 Židova u Jugoslaviji daje 20—25 K t. j. 2 krune u predratnoj vrijednosti za najvažniju narodnu instituciju buduće židovske države.

Jasno je, da se mogao postići mnogo bolji uspjeh. Ja ne predbacujem ništa ovozemnoj upravi narodnog fonda, jer znam iz vlastitog iskustva, da najbolje namjere uprave i najzdušnija nastojanja u savezu s najvećim marom ništa ne koriste, ako i posljednja ruka, koja je ujedno i prva, snažno ne saradjuje. Jedino o ljudima, koji imaju egzekutivu, zavisi uspjeh akcije. Ali kad vidimo kako je sastavljena listina povjerenika za židovski narodni fond, koja često zavisi tek o slučaju, tad znamo i pravi uzrok slabih konačnih uspjeha.

Nemam ništa protiv sadanjih povjerenika Ž. N. F-a, ali imam da kažem koju onima, koji to danas nijesu. Općenito se smatra funkcija povjerenika Ž. N. F-a muzgrednom, smatra se funkcijom, koju može uzgred da obavlja blagajnik mjesne

organizacije ili mjesnoga društva. Nijesam mogao naći ni u kojem gradu nijedno od onih odličnih i uglednih imena naših sumišljenika u listini povjerenika Ž. N. F-a. A ipak je to najvažnija i najsvetija zadaća, koju Židov cionista može preuzeti. Baš najugledniji, najspostojniji cioniste, oni, koji vode, trebaju da smatraju čašću, da oni budu povjerenici Ž. N. F-a. Pa ako to nijesu ili ne mogu da budu, neka budu savjetnici, revni pomagači i neumorni poticatelji povjerenika, neka upotrebe i sami svaku priliku, da sakupljaju za Ž. N. F. Da dosad nije bilo tako, razlogom je nesvjetlanje i nepoznavanje pravih zadaća ž. N. F-a. Većina i ne zna više o Ž. N. F-u do li elementarne formule, da je njegova svrha stjecati zemljište kao neotuđivo vlasništvo židovskog naroda. To je tako maglovit ideal, misli darovatelj, koji bi htio i nešto više znati, zašto daje, e će iza danog razjašnjenja biti znatizeljan, koliko će se poljskih Židova tim sakupljenim novcem naseliti na palestinskom zemljištu. Većina njih, sakupljači i darovatelji, ne zna, da se ovdje radi o arteriji čitavog židovskog narodnog organizma, o biti ili nebiti. Cionističko centralno vodstvo moralo bi za cioniste staviti u izgled privatno kupovanje zemljišta, da ih dovoljno zainteresuje, a ipak je ideal svega židovstva, koje ima socijalnog smisla, za nacionalizovanje zemljišta. Morat ćemo korak po korak popuštati od starih biblijskih istina. Samo zato, jer smo prije griješili i još uvijek griješimo. Da ne bude privatnog vlasništva, moramo isključiti privatnu kupnju, a s time i privatni kapital, zato trebamo za kapital narodnog fonda darovani kapital. Moramo davati, davati bez prekida, da naša djeca postanu slobodni Židovi, slobodni ljudi. Od onih, koji hoće dati treba sabirati. Znađem iz vlastite prakse u sabiranju, da sam često kod neke akcije više postigao, no što sam se nadao. No kod take zgođe morao bi čovjek biti tako reći lično angažovan ne slavohlepljem ćutila, već slavohlepljem

srea. Pa ako i gubimo pri tom i obljubljenost svoju, ako nas i ljudi već izdaleka obilaze, je u im »ipak to već previše biva«, dođite im samo s druge strane sa smješkom u susret i otečajte ljudima da vas izbjegavaju, ako sami ne mogu ili ne će da shvate svoju dužnost.

Moramo se postaviti na stajalište: svaka društvena neugodnost, koja nas snalazi u radu oko sabiranja, sićušna je u poredbi s morem suza, čijem osušenju ovim radom doprinosimo. Računajmo uvijek jedan dunam zemlje više, jedno maslinovo drvo više, a zemlja palestinska procvast će u svojoj krasoti svojoj.

Tad ćemo uvidjeti, da je u istinu lijepo i uzvišeno biti povjerenikom Ž. N. F-a, sabirač za ljepšu židovsku budućnost. Imam još mnogo i mnogo na sreću, no o tome drugi put.

MARGIT WEISER rođ. KLABER
OSKAR WEISER
vjenčani u mjesecu martu 1920.
Zagreb. 21

ELLA ROSENFELD
MAVRO LEDERER
zaručeni
Sv. Ivan Žabno u mjesecu ožujku 1920.
22

LIEST ÖSTERREIHER
JOSIP NEUMANN
zaručeni
Wien Nova Gradiška
19

ADELA ud. BERL
rođ. ROSENBERGER
JOSIP KLUGER
zaručeni
Varaždin u mjesecu ožujku 20

LJUBICA KRAUS
JAKOB MÜLLER

zaručeni

Zagreb, mjeseca ožujka 1920.
23

HATIKVA DOPISNICE

zdalo žid. akad. društvo JUDEJA
dobivaju se kod

Povjereništva žid. narodnog fonda
ZAGREB, Ilica 31.
Cijena 2 K po komadu.

Izradbu klišeja

u svim tehnikama i količinama, solidno
i brzo, preuzima **novootvorena**
moderno opremljena

Cinkografija Vereš i drugovi

ZAGREB, Marovska ulica 21.

PARIS

136. Boulevard Magenta. Téléphone Nord 28-96.

Agenturni i komisioni posao

Henry H. Neuman.

Tvrtka raspolaže zagrebačkim
REFERENCAMA.

DOPISIVANJE na srpsko-hrvatskom,
francuskom, engleskom, španjolskom,
talijanskom i njemačkom jeziku.

Najprikladniji je dar židov-
skoj mladeži za

HANUKU

novoizašla knjiga dra. I. Altarca

SABATSKI SASTANCI

Narudžbe neka se šalju na
Umjetnički nakladni zavod
„Merkur“ Zagreb, Ilica 31./I.
Cijena K 10.—

Traži se

zamjenik direktora banke

sa duljom bankovnom praksom potpuno
sposoban za bilancu, po mogućnosti ver-
ziran u robnim poslovima. P. t. refletanti bez
razlike vjere neka svoje ponude uprave na
Židovsku trgovačku i obrtnu banku d. d. Tuzia.

NA VELIKO NA VELIKO

MANUFAKTURNE ROBE

NUDJA UZ JEFTINE
CIJENE TVRTKA

I. DRAGONER,

ZAGREB, ILICA 21. (dvorište)

KONZUM D. D.

ZA PROMET SA ROBOM.

ZAGREB, Ilica 37.

Telefon 23-48, brzojavi „DIONKONZUM“

Prodaje sve vrsti koloni-
jalne i specerajske robe

na veliko.

169

JOSIP BRÜLL

špediterska radnja

ZEMUN

Bežanijska ulica 22. 147

Tražimo

za upraviteljicu „ŽIDOVSKJE ĐAČKE
MENZE“ sobu s namještajem. Mo-
limo sve naše dobrotvore, da nam i
u tome idu na ruku, jer je uspješno
djelovanje menze o tome ovisno.

Odbor „Židovske đačke menze“

TVORNICA ŠTAMPILJA

ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

STROSSMAYEROVA ULICA BROJ 6.

U MJESTO KOKSA

može se rabiti u željeznoj peći (Koks-peći)

DRVENI UGLJEN.

Dobiva se po 100 kg. (4 vreće) za K 120 kod

Hrvatskog prometnog društva za ugljen.

A. O. Schwarz, Ilica 26.

Novo osnovana

ŽIDOVSKA BIBLIOTEKA

izdala je kao prvu svesku

NAROD GETA,

izbor novela moderne židovske literature, od Pereca, Aša,
Šolem Alehema, Pinskog i t. d. Knjiga je ukusno izradjena,
slikom J. L. Pereca, a stoji K 12.—, poštarinom 80 fil. više.

Nova Knjižara Hinko Spiegel

ZAGREB, Petrinjska ulica 22.

Preporučamo:

Altarc: Sabatski sastanci priče
Vrhlicky: Bar Kaba (preveo N. Kuntarić) . . . cijena K 28.—
Jeřabek: Stany židovskij . . . „ „ 40.—
Bernstein: Cijonizam, njegovo biće i organizacija
(Preveo dr. Altarc) . . . „ „ 5.—
Zollschan: Revision des jüdischen Nationalismus . . . „ „ 20.—
Brod: Das gelobte Land . . . „ „ 20.—
Kaplun-Kozan: Die jüdischen Wanderbewegungen . . . „ „ 26.—
Mayer: Die Wiener Juden . . . „ „ 42.—
Šalom Aš: Der Gott der Rache . . . „ „ 15.—
G. Beer: Hebräische Hramatik prvi i drugi dio . . . „ „ 16.—
Buber: Ereignisse und Begegnungen . . . „ „ 18.—

Veliki izbor raznovrsnih knjiga hrvatske, srpske, slovenske
i njemačke književnosti.

Veliko skladište moderne i stare jevrejske književnosti u
izvoru i prijevodima

Sva djela Herzla, Nordana, Zangwilla, Bubera, Šaloma
Aš, Leib Jichok Pereca, Šolem Elehema i svih drugih
jevrejskih pisaca.

Uručeni jevrejskog jezika, cijonistička literatura, jevrejski
molitvenici i ritualia.

Židovske razglednice napose slike i crteži Liliena, — Pisalice i risači materijal i sve školske potrebštine.